

Nr 81

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående naturhistoriska riksmuseets ställning och organisation m. m.; given Stockholms slott den 5 mars 1965.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att naturhistoriska riksmuseet bibehålls som självständig institution — i motsats till framlagt utredningsförslag — och att Vetenskapsakademiens nuvarande överinseende över museet upphör. Museets ledning bör enligt förslaget handhas av en särskild styrelse.

I organisatoriskt avseende förordas att museet uppdelas på en museiavdelning och en forskningsavdelning. Den förra avses få hand om museets utåtriktade utställnings-, undervisnings- och serviceverksamhet, vilken föreslås få en avsevärt mer central ställning inom museet än hittills. Uppbyggnaden av verksamheten inleds under nästa budgetår med en första etapp av planerande arbete. Forskningsavdelningen — i princip uppbyggd som en universitetsinstitution — förutsetts fullfölja och utveckla museets forskningsverksamhet.

Som ett led i museets omorganisation föreslås för nästa budgetår inrättande av sammanlagt åtta nya tjänster och genomförande av ett stort antal lönegrads- och uppflyttningar. Bland de nya tjänsterna märks en som museidirektör i Bo 3, en som museilektor i Ao 27 och två som intendent i A 25 alternativt förste intendent i A 27.

Till driftkostnader för det omorganiserade riksmuseet under budgetåret 1965/66 föreslås anslag med sammanlagt 3 158 000 kr., vilket jämfört med innevarande budgetår innebär en ökning med 841 000 kr.

I propositionen föreslås vidare en förstärkning av resurserna för forskning och utbildning i fysiologisk och molekylär biologi inom universitetsorganisationen. Bl. a. föreslås, att beslut nu fattas om att en professur i biofysik skall inrättas vid universitetet i Stockholm fr. o. m. budgetåret 1966/67.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 5 mars 1965.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, anmäler — efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter — fråga angående *naturhistoriska riksmuseets ställning och organisation m. m.* och anför.

I statsverkspropositionen (bil. 10 s. 114) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1965/66 beräkna

a) till Naturhistoriska riksmuseet: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 781 000 kr.

b) till Naturhistoriska riksmuseet: Omkostnader ett förslagsanslag av 261 000 kr.

c) till Naturhistoriska riksmuseet: Materiel m. m. ett reservationsanslag av 275 000 kr.

Jag anhåller att nu få anmäla denna fråga.

1. Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 maj 1959 tillkallades samma dag fem sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning rörande naturhistoriska riksmuseets och vissa andra institutioners framtida ställning till universitetet i Stockholm jämte därmed sammanhängande spörsmål (direktiv se 1960 års riksdagsberättelse s. 203).

De sakkunniga¹, som antagit benämningen *riksmuseiutredningen*, har med skrivelse den 10 november 1962 avgivit betänkandet »Naturhistoriska riksmuseets framtida ställning och organisation» (Stencil E 1962:2). I betänkandet föreslås bl. a., att Vetenskapsakademiens överinseende över naturhistoriska riksmuseet skall upphöra, att den vid riksmuseet bedrivna insamlings- och forskningsverksamheten skall överföras till Stockholms universitet samt att riksmuseets utställningsverksamhet skall upprustas inom ramen för ett fristående statligt museum.

Efter remiss har yttranden avgivits av kanslersämbetet för rikets universitet, efter hörande av vederbörande universitetsmyndigheter, skolöverstyrelsen, byggnadsstyrelsen, statskontoret, utrustningsnämnden för universitet och högskolor, statens lönenämnd, Vetenskapsakademien, efter hörande av föreståndarkollegiet vid naturhistoriska riksmuseet, statens naturvetenskapliga forskningsråd, Sveriges geologiska undersökning, nationalmuseet, Frescatikommitén, Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, Nordiska museets nämnd, styrelsen för Tekniska museet, styrelsen för Göteborgs museum, styrelsen för Malmö museum, Samverkande bildningsförbunden, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Svenska naturskyddsföreningen samt Museichefskollegiet i Stockholm. Vidare har Biologilärarnas förening samt Universitetslärarförbundet inkommit med särskilda skrifter i ärendet. Flertalet remissinstanser har framfört kritik mot den av utredningen förordade överföringen till Stockholms universitet av insamlings- och forskningsverksamheten vid riksmuseet.

I enlighet med bemyndigande av Kungl. Maj:t den 29 juni 1964 tillkallades samma dag fem experter för att inom departementet biträda med översyn av föreliggande förslag rörande naturhistoriska riksmuseets framtida ställning och organisation i vad avser museets forskningsresurser.

Experterna² har med skrivelse den 7 oktober 1964 avgivit betänkandet »Program för fysiologisk och molekylär biologi vid Stockholms universitet» (Stencil E 1964).

¹ F. d. kanslern för rikets universitet Arthur Thomson, ordförande, dåvarande chefen för tekniska museet Thorsten Althin (till den 7 november 1961), riksdagsmannen Axel J. Andersson, kanslichefen Torsten Arén och riksdagsmannen Johannes Blidfors.

² Professorn em. John Runnström, ordförande, professorn Rune Grubb, professorn och avdelningsföreståndaren Alf Johnels, rektorn vid universitetet i Stockholm professorn Håkan Nial och professor Arne Tiselius.

Över betänkandet har, efter remiss, yttranden avgivits av universitetskanslersämbetet, efter hörande av vederbörande universitets- och högskolemyndigheter, lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan, skogshögskolan, statskontoret, byggnadsstyrelsen, lokal- och utrustningsprogramkommittén för universitetet och högskolorna i Stockholm, statens medicinska forskningsråd, jordbrukets forskningsråd, statens naturvetenskapliga forskningsråd, Vetenskapsakademien, efter hörande av naturhistoriska riksmuseets föreståndarkollegium, 1964 års naturresursutredning, skolöverstyrelsen, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Sveriges förenade studentkårer (SFS), Läkemedelsindustriföreningen samt Riksföreningen mot cancer. Vidare har inkommit särskilda skrifter från Svenska kommittén för ett internationellt biologiskt program samt från vissa enskilda forskare.

Statens naturvetenskapliga forskningsråd har i skrivelse den 10 december 1962 hemställt bl. a., att det av rådet understödda palynologiska laboratoriet inklusive palynologiska serviceinrättningen skulle ombildas till en statlig institution och anslutas till naturhistoriska riksmuseet som en fristående avdelning. Över framställningen har yttranden avgivits av kanslern för rikets universitet, efter hörande av berörda universitetsmyndigheter, riksantikvarieämbetet samt Svenska museimannaföreningens facksektion.

I sedvanlig ordning har Vetenskapsakademien, efter förslag av föreståndarkollegiet, framlagt förslag rörande anslag för budgetåret 1965/66 till verksamheten vid naturhistoriska riksmuseet.

2. Naturhistoriska riksmuseets tillkomst, utbyggnad och organisation m. m.

2.1 Tillkomst och utbyggnad

Naturhistoriska riksmuseets samlingar har sitt ursprung i det naturaliekabinett som Vetenskapsakademien vid sitt stiftande år 1739 inrättade i Stockholm. År 1819 erhöll staten genom en donation betydande zoologiska samlingar, vilka ställdes under Vetenskapsakademiens vård. Dessa samlingar, som sammanfördes med akademiens zoologiska kollektion, erhöll namnet riksmuseum. Akademiens mineralogiska och botaniska samlingar förenades med museet år 1841. Det skedde i samband med en personell förstärkning, som möjliggjorde en uppdelning av riksmuseet på fem avdelningar under ledning av var sin intendent. Av de fem avdelningarna omfattade en de vertebratzoologiska, en de evertebratzoologiska, en de entomologiska, en de botaniska och en de mineralogiska samlingarna. Museet benämndes härefter naturhistoriska riksmuseet.

Formellt sett överlämnade Vetenskapsakademien sina samlingar till staten år 1849. Insamlingsresor, donationer och inköp medförde under de närmaste decennierna en stark tillväxt av museet. En paleontologisk — senare paleozoologisk — avdelning tillkom år 1864, en paleobotanisk år 1885 och en etnografisk år 1902, var och en under ledning av en intendent. Med innehav av intendenttjänst följde titeln professor.

Vetenskapsakademiens och riksmuseets lokaler var från år 1829 förlagda till en byggnad invid Adolf Fredriks kyrka. Under åren 1859—1866 genomgick fastigheten en betydande om- och tillbyggnad. På grund av samlingarnas starka expansion aktualiserades riksmuseets byggnadsfråga ånyo under 1880-talet.

Museets nuvarande byggnader vid Frescati uppfördes under åren 1908—1915. Huvudbyggnaden omfattar nu avdelningarna för vertebratzoologi, evertebratzoologi, entomologi, paleozoologi och mineralogi samt Sveriges geologiska undersökning. I den mindre museibygnaden inrymmer avdelningarna för botanik och paleobotanik. De etnografiska samlingarna flyttades år 1930 till de förutvarande dragonkasernerna vid Djurgårdsbrunnsviken. De utgör sedan år 1935 en självständig institution med namnet statens etnografiska museum.

Riksmuseets lokaler har en sammanlagd, nu disponerad nettogolvyta av ca 14 900 m², garderober, toaletter, korridorer e. d. ej inräknade. Skådesamlingarna upptar omkring 5 450 m², forskningsutrymmen inklusive tjänsterum jämte huvudsamlingar och duplettsamlingar ca 9 450 m².

Av arbetsuppgifterna vid riksmuseet är insamlingsverksamheten den primära. På det insamlade materialet bygger såväl forskningen som de permanenta utställningarna. I övrigt omfattar arbetet ordnande och vård av samlingarna samt service åt forskare och allmänhet.

Den första för enbart naturhistoriska riksmuseet gällande instruktionen utfärdades år 1920. I samband med en ny instruktion för museet 1926 ändrades

benämningen intendent till avdelningsföreståndare. För närvarande gäller instruktion för naturhistoriska riksmuseet av den 23 maj 1935 (nr 272, ändrad 1940: 577, 1952: 608).

2.2 Nuvarande organisation och personal

Enligt instruktionen för naturhistoriska riksmuseet står museet under Vetenskapsakademiens inseeende och vård. Akademiens överinseeende utövas av inspektorer, som tillsätts av akademien. Trots att riksmuseet alltsedan sin tillkomst haft ställning som statlig institution, har sambandet mellan akademien och museet sålunda bestått ända fram till våra dagar.

Museet består av sju avdelningar. Varje avdelning har en föreståndare med titeln professor. De olika avdelningarnas omfattning kan sammanfattas på följande sätt.

Vertebratavdelningen omfattar samlingarna av ryggradsdjur. Inom evertebratavdelningen återfinns samlingarna av lägre ryggradslösa djur. Till entomologiska avdelningen hör samlingarna av spindeldjur, myriapoder och insekter och till den paleozoologiska avdelningen samlingarna av fossila djur. Botaniska avdelningen omfattar samlingarna av angiospermer, alger, lavar och svampar, medan samlingarna av fossila växter, gymnospermer, kärnkryptogamer och mossor finns inom den paleobotaniska avdelningen. Mineralogiska avdelningen omfattar de petrografiska och mineralogiska samlingarna.

Riksmuseets samlingar skall enligt instruktionen vara fördelade på skådesamling, huvudsamling samt — om möjligt — duplettsamling. Skådesamlingen, som enligt gällande bestämmelser bör innehålla de mest instruktiva föremålen, skall dagligen hållas tillgänglig för allmänheten. Huvudsamlingen är avsedd för vetenskaplig forskning. Duplettsamlingen utgöres av sådana föremål, som ej behövs för de båda andra samlingarna; den skall huvudsakligen användas för byten med andra vetenskapliga institutioner.

Utställningsverksamheten vid museet är fördelad på sju samlingar — en vid varje avdelning.

Vetenskapsakademien utser — efter förslag av avdelningsföreståndarna — en av dessa att för tre år i sänder såsom museidirektör handha sådana angelägenheter, som är gemensamma för de olika avdelningarna. Även vice museidirektör förordnas bland avdelningsföreståndarna. Museidirektören intar emellertid ej någon reell chefsställning. Han saknar sålunda bestämmanderätt över de andra avdelningsföreståndarna och deras verksamhet.

Enligt instruktionen åligger det avdelningsföreståndare att svara för att avdelningens samlingar väl vårdas och — såvitt möjligt — inom rimlig tid vetenskapligt undersöks och ordnas. Han bör i övrigt verka för sin avdelnings utveckling, tillse att arbetet där följer vetenskapens framsteg samt föröka samlingarna genom insamling, inköp och byte. Han är även skyldig att inom det område hans avdelning omfattar bedriva vetenskaplig forskning, offentliggöra dess resultat samt i övrigt bidra till att kunskap sprids inom forskningsområ-

det. Det åligger tillika föreståndare att vid egen institution eller vid akademiskt lärosäte — utan särskild ersättning — fullgöra den undervisnings- och examinationsskyldighet, som kan bli honom ålagd. Sistnämnda stadgande infördes genom kungörelsen den 6 juni 1952 (nr 608).

Personalorganisationen vid naturhistoriska riksmuseet omfattar budgetåret 1964/65 följande tjänster och befattningar.

	Professorer (Bo 3)	Intendenter (A 23)	Amanuenser (reglerad beford- ringsgång)	Biträden (A 7—A 15 och arvo- desbefatt- ningar)
Vertebratavdelningen	1	2	1	7
Evertebratavdelningen	1	2	1	5
Entomologiska avdelningen	1	1	1	3
Paleozoologiska avdelningen	1	2	1	7
Botaniska avdelningen	1	2	2	4
Paleobotaniska avdelningen	1	1	1	3
Mineralogiska avdelningen	1	2	1	3
Övrig personal	—	—	—	9
Summa	7	12	8	41

Det totala antalet tjänster och befattningar vid museet uppgår sålunda till 68. Dessutom sysselsättes vid museet sex befattningshavare, som avlönas av naturvetenskapliga forskningsrådet, och 47 arkivarbetare, anvisade av arbetsmarknadsstyrelsen.

3. Riksmuseiutredningen

3.1 Utredningens bakgrund

Frågan om riksmuseets organisation har under det senaste decenniet uppmärksammats i olika sammanhang.

Kungl. Maj:t uppdrog genom särskilda beslut den 15 april 1955 och den 27 juli 1956 dels åt byggnadsstyrelsen att verkställa överarbetning av ett av styrelsen tidigare uppgjort principförslag för naturhistoriska riksmuseets om- och tillbyggnad, dels åt dåvarande byråchefen Torsten Arén att verkställa undersökning av frågan huruvida icke ett närmare samgående mellan vissa delar av riksmuseet och motsvarande institutioner inom dåvarande Stockholms högskola skulle kunna anvisa möjligheter att minska det inom högskolan framräknade utrymmesbehovet och därav betingade nya byggnader m. m. Utredningsmannen redovisade vissa synpunkter i en promemoria av den 27 juni 1957.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 december 1956 (rskr 386) anhöll riksdagen i anledning av två från 1955 års riksdag uppskjutna motioner, över vilka statsutskottet avgivit utlåtande (SU 1956: 189), att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande naturhistoriska riksmuseets organisation och i samband därmed stående spörsmål.

Riksdagsrevisorerna berörde år 1957 i sin berättelse över den år 1956 av dem verkställda granskningen frågan om naturhistoriska riksmuseets organisation i samband med frågan om en samordning av högskolorna i Stockholm till ett universitet.

3.2 Utredningens direktiv

Riksmuseiutredningen skall enligt sina direktiv för en rad under Vetenskapsakademien stående institutioner pröva den framtida organisatoriska ställningen i förhållande till universitetet i Stockholm. Bland dessa institutioner märks i första hand naturhistoriska riksmuseet. Vad i direktiven anförs rörande riksmuseet kan sammanfattas i följande punkter.

1. Vetenskapsakademiens nuvarande direkta funktioner beträffande riksmuseet bör upphöra.
2. Riksmuseets personella och övriga resurser för forskning och undervisning bör på ett rationellt sätt anknytas till Stockholms universitet.
3. Frågan om riksmuseets framtida ställning i förhållande till universitetet samt om museets inre organisation bör förutsättningslöst prövas.
4. Utställningsverksamheten bör stimuleras och utvecklas till gagn för det allmänna bildningsarbetet.
5. Samspelet mellan den vetenskapliga forskningen, baserad på museets huvudsamlingar, och riksmuseets utställningsverksamhet, grundad på museets skådesamlingar, bör främjas.
6. Möjligheterna till en samordning vid planeringen av en om- och tillbyggnad för riksmuseet med projekteringen för universitetets nybyggnader i Frescati bör uppmärksammas.

3.3 Utredningens betänkande

3.3.1. Principiella ställningstaganden

Utredningen har, såvitt gäller riksmuseet, sett som sin huvudfråga huruvida museet i framtiden bör bestå som en självständig, sammanhållen enhet för insamlingsverksamhet, naturvetenskaplig forskning och utställningsverksamhet eller om det helt eller delvis bör uppgå i Stockholms universitet. Utredningen anför härom bl. a. följande.

Vid en integration mellan naturhistoriska riksmuseet och universitetet i Stockholm måste — enligt utredningens mening — garantier skapas för att museets hittillsvarande uppgifter kommer att kunna lösas på ett tillfredsställande sätt. Utredningen finner det vidare nödvändigt, att integrationen genomförs på ett sätt som möjliggör, att museets rikskaraktär reellt bevaras. Museets särställning i detta hänseende synes vara en förutsättning för att bl. a. insamlingsverksamheten skall kunna bedrivas enligt nuvarande normer. Insamlingsverksamhetens rang av central uppgift måste bevaras även inom en ny organisation; detta är enligt utredningen nödvändigt med hänsyn till att det insamlade materialet utgör grunden för såväl forskningen vid museet (huvudsamlingarna) som den utåtriktade verksamheten (skådesamlingarna).

Den forskning som nu bedrivs vid riksmuseet sker enligt utredningens uppfattning under föga tillfredsställande yttre betingelser. Utredningen anser, att villkoren för ifrågakvarande forskningsverksamhet måste förbättras. Utredningen konstaterar vidare, att det enligt vad som betonats av företrädare för riksmuseet är önskvärt, att ett bättre samspel kommer till stånd mellan den systematiska och den »funktionella» (fysiologiska) forskningen. En utveckling i sådan riktning bör enligt utredningen inte hindra, att den vid museet bedrivna forskningen behåller sin karaktär. På grund av att riksmuseet bland sina huvuduppgifter har att förkovra och ordna samlingarna, har forskningen vid museet i viss mån kommit att inriktas på systematik. Utredningen framhåller emellertid, att en omprövning av ämnesområdenas avgränsning framdeles kan bli aktuell.

Utredningen finner det vidare angeläget, att den vetenskapligt skolade personalen vid riksmuseet i ökad utsträckning utnyttjas för bl. a. undervisning och forskningshandledning vid universitetet. Det understryks, att det av ekonomiska och praktiska skäl är fördelaktigt med en organiserad samverkan över huvud taget mellan museet och det nya Frescatiuniversitetet.

Beträffande utställningsmuseet konstaterar utredningen, att skådesamlingarna i den allmänna diskussionen kommit att framstå som otidsenliga och föga rationellt upplagda. De nuvarande bristerna i fråga om utställningsverksamheten synes utredningen inte kunna hänföras till enbart administrativa och organisatoriska svagheter. Riksmuseets resurser för utställningsverksamheten är enligt utredningens mening helt otillräckliga. Skall museet i framtiden på ett ändamålsenligt sätt kunna fylla sin funktion som institution i bildningsarbetets tjänst, är det — framhåller utredningen — oavsett den organisatoriska ramen nödvändigt, att såväl de personella som de materiella resurserna avsevärt förstärks.

Diskussionerna inom utredningen har lett fram till två alternativa lösningar av museets framtida ställning och organisation. Alternativen åskådliggörs i följande sammanställning.

*Sammanfattning av riksmuseets nuvarande organisation och riksmusei-
utredningens alternativa organisationsförslag*

Nuläge	Riksmuseiutredningens alternativ I	Riksmuseiutredningens alternativ II
1. Fristående statlig institution för forsknings-, insamlings- och utställningsverksamhet.	1. Fristående statlig institution för forsknings-, insamlings- och utställningsverksamhet.	1. Forsknings- och insamlingsverksamheten inlemmas i universitetet; utställningsverksamheten organiseras som ett fristående museum.
2. Vetenskapsakademien har överinseende samt svarar för viss administration.	2. Styrande nämnd; kansli med byrådirektör.	2. Universitetet tar hand om administrationen (även för utställningsmuseet).
3. Sju avdelningar.	3. Sju avdelningar.	3. Avdelningarna samordnas med universitetets motsvarande institutioner.
4. Sju professorer och avdelningsföreståndare.	4. Professorerna överföres på universitetets stat och får viss undervisningsskyldighet. De förblir dock avdelningsföreståndare vid riksmuseet.	4. Professorerna och övrig forskningspersonal överföres på universitetets stat. Professorerna har halv undervisningsskyldighet samt ansvaret för insamlingsverksamheten.
5. Utställningsverksamheten ingår i respektive avdelnings uppgifter.	5. Utställningsverksamheten — inom riksmuseets ram — samlas under en museichef som tillsammans med professorerna utgör museets kollegium (för utställningsverksamheten).	5. Det fristående utställningsmuseet ställs under ledning av en museichef, som tillsammans med professorerna samt företrädare för skolväsendet och folkbildningsarbetet utgör museets nämnd.

Alternativen skiljer sig från varandra framförallt i graden av samordning av museet med universitetet, där alternativ II representerar en mera omfattande integrering.

Som motivering för en lösning enligt alternativ I har enligt utredningen anförts, att en sådan organisation skulle medföra ett bevästande av riksmuseets ställning som självständig institution av nationell och internationell betydelse samt ett bevarande av institutionen som en sammanhållen enhet.

Till stöd för alternativ II har enligt utredningen anförts, att en mera omfattande integrering av riksmuseets och universitetets forskningsorganisation på berörda områden skulle leda till ett effektivare utnyttjande av de tillgängliga resurserna, samtidigt som åtgärden inte skulle kräva de stora ekonomiska insatser, som erfordras för en upprustning av de båda forskningsenheterna var

för sig; starka motiv utgör likaså den beslutade förläggningen av universitetets nybyggnader till området invid riksmuseet samt inriktningen av forskningen vid riksmuseiavdelningarna och vid universitetets motsvarande institutioner.

Efter ingående överväganden tar utredningen ställning till förmån för alternativ II.

3.3.2. *Forskningsidan*

Utredningen föreslår sålunda, att forskningsidan vid det nuvarande riksmuseet — dvs. insamlingsverksamheten, ordnandet och vården av huvudsamlingarna, den egentliga forskningsverksamheten samt serviceverksamheten för forskare — överförs till Stockholms universitet. De nuvarande tjänsterna som professor och avdelningsföreståndare vid riksmuseet föreslås överförda till universitetets stat för att som professorer ingå i den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten. De sju överförda professorerna bör enligt utredningen vara inrättade i zoologi, särskilt vertebraternas systematik och fylogeni, zoologi, särskilt evertebraternas systematik och fylogeni, entomologi, paleozoologi, botanik, särskilt systematik, paleobotanik samt geokemi och mineralogi. Vidare föreslår utredningen, att tolv intendenttjänster, sju amanuens tjänster samt 29 biträdestjänster överförs till universitetet.

Med hänsyn till att var och en av innehavarna av nämnda professorer förutsetts även i framtiden ha ansvar för en centralsamling (huvudsamling), finner utredningen, att undervisningsskyldigheten för ifrågavarande professorer i princip bör uppgå till två timmar per vecka. Vidare föreslår utredningen, att för universiteten gällande bestämmelser rörande tjänstetillsättning, kompetensfordringar m. m. skall bli tillämpliga beträffande den till universitetet överförda personalen. Ifrågavarande tjänstinnehavare bör enligt utredningen utan ansökningsförfarande bli innehavare av de överförda tjänsterna.

3.3.3. *Utställningsverksamheten*

Ett av utredningens huvudsyften med den föreslagna omorganisationen av riksmuseet är att ge utställningsverksamheten och den därtill hörande serviceverksamheten för allmänheten en starkare ställning.

Enligt utredningens uppfattning bör samtliga skådesamlingar sammanföras till *en* enhet och placeras inom *en* byggnad, den nuvarande huvudbyggnaden. Utredningen anser det vara önskvärt från såväl utställningsmässiga som organisatoriska aspekter, att Sveriges geologiska undersöknings skådesamling införlivas med utställningsmuseet.

Som underlag för utställningsmuseet bör i första hand de nuvarande skådesamlingarnas material utnyttjas. Härjämte torde kontinuerligt en förnyelse böra ske genom förvärv eller lån av material från bl. a. de naturhistoriska huvudsamlingarna, skilda samlingar vid universiteten samt huvudsamlingen vid

Sveriges geologiska undersökning. Sedan den föreslagna omorganisationen av museet genomförts, borde enligt utredningen en breddning av underlaget för utställningsverksamheten till nu orepresenterade områden övervägas.

Sammanlagningen av de olika avdelningarnas skådesamlingar till en enhet synes enligt utredningen avsevärt öka möjligheterna att åstadkomma funktionellt uppbyggda utställningsarrangemang. För att museet skall kunna bli en institution av rang i det allmänna bildningsarbetet, måste — enligt utredningens mening — skådesamlingen utformas så, att den väcker allmänhetens intresse för sammanhang och utvecklingslinjer inom berörda naturvetenskapliga områden. Det funktionella samspelet i naturen bör betonas, människan och dess åtgärder ställas i relation till naturens lagar. De senaste forskningsrönen inom respektive områden skall i görligaste mån avspeglas; specialvisningar kring aktuella problem bör komplettera den permanenta utställningen.

Syftet med utställningsverksamheten bör givetvis vara mera ambitiöst än enbart att locka tillfälliga besökare till museet. Utredningen finner det väsentligt, att expositionen kompletteras med demonstrationer, föreläsningar och andra former av pedagogisk och informativ verksamhet som kan stimulera till fortsatta studier. Föreläsningsverksamheten bör ges särskilda lokaler samt apparatur för projicering enligt modern teknik.

En förutsättning för att utställningsverksamheten skall kunna få en starkare ställning är enligt utredningen att de personella resurserna förstärks. I ledningen för det nya utställningsmuseet bör enligt utredningen ställas en museichef och en nämnd. Museichefen föreslås erhålla titeln museidirektör samt placeras i lönegrad Bo 3, dvs. i samma lönegrad som universitetsprofessorerna. Museidirektören skulle som främsta uppgift ha att planera och organisera utställningsverksamheten. Tjänst innehavare skulle utses av Kungl. Maj:t. Nämnden skulle tills vidare bestå av dels innehavarna av de överförda professurerna, dels företrädare för skolväsendet och för folkbildningsarbetet.

Bland de metoder som museet kan utnyttja i syfte att sprida kunskaper på ifrågavarande områden torde demonstrationer och föreläsningar höra till de effektivare. Utredningen anser, att för bl. a. denna verksamhet särskilda tjänster som museilektor bör inrättas. Dylika tjänster finns vid statens historiska museum, nationalmuseum och Nordiska museet.

Utredningen, som föreslår att vid naturhistoriska riksmuseet skall inrättas tre tjänster som extra ordinarie museilektor, anför härom i huvudsak följande.

Av tjänsterna som museilektor bör en vara avsedd för det botaniska ämnesområdet, en för det zoologiska och en för det geologiska. Varje lektor bör under museidirektörens svara för planering, organisering och ledning av utställningsarrangemangen inom tjänstens område. Till arbetsuppgifterna för museilektor bör i övrigt hänföras bl. a. pedagogisk och informativ verksamhet vid museet samt service för såväl allmänheten som undervisningsväsendet. Museilektorerna bör inom ramen för sin tjänstgöring kunna åläggas arbetsuppgifter i folkbild-

ningsverksamhet, bl. a. som föreläsare, handledare och rådgivare. För att detta förslag skall kunna genomföras krävs, att något centralt organ ges i uppdrag att samordna och förmedla önskemål om sådana arrangemang, beträffande vilka inte minst de statsunderstödda studieförbunden eller deras lokala organisationer kan väntas taga initiativ.

Vid en av utredningen föreslagen fördelning av det nuvarande riksmuseets personal bör — enligt utredningen — vid utställningsmuseet placeras två tjänster av museiteknisk karaktär, samt en kontoristtjänst, en tjänst som uppsyningsman och tre tjänster som hantverkare eller vaktmästare.

Från det nuvarande riksmuseets avlöningsanslag arvoderas bl. a. ett antal museivakter; i fortsättningen kommer enligt utredningen att föreligga behov av såväl museivakter som utställningsguider. Under en period av omdaning behöver museet tillgång till utställningsexperter av olika slag. Betydande uppmärksamhet torde böra ägnas åt bl. a. fotomontage och övrigt dekorativt arbete. Sannolikt kommer även modelltillverkning och belysningsanordningar att kräva en avsevärd arbetsinsats.

Utredningen finner mot bakgrunden av vad som här anförts, att museet för sin verksamhet är i behov av viss personal utöver de nyss nämnda tjänsterna. Särskilda medel bör därför beräknas för avlöning av arvoderad personal.

3.3.4. Lokalfrågor

Betänkandet inrymmer även ett avsnitt om riksmuseets lokalfrågor. I detta avsnitt föreslås viss modernisering och ombyggnad. Byggnadskostnaderna enligt förslaget beräknas till mellan 8 och 12 milj. kr. och inredningskostnaderna till totalt ca 6 milj. kr.

3.4 Yttranden över riksmuseiutredningens betänkande

Remissinstansernas allmänna omdömen om riksmuseiutredningens förslag varierar avsevärt. Det övervägande antalet remissinstanser förordar, att riksmuseet bevaras som en självständig naturhistorisk riksinstitution och som en sammanhållen enhet för insamlings-, forsknings- och utställningsverksamhet. I enlighet med utredningens förslag rekommenderas, att de vid museet befintliga professurerna överförs till Stockholms universitet. De organisatoriska problemen föreslås från flera håll bli föremål för ytterligare överväganden. Utredningens förslag om en upprustning av utställningsmuseet hälsas med tillfredsställelse. Enighet råder om att museets resurser bör utnyttjas i det allmänna bildningsarbetet.

3.4.1. Riksmuseets ställning

Utredningens förslag, att Vetenskapsakademiens överinsende över naturhistoriska riksmuseet skall upphöra, tillstyrkes genomgående av remissinstan-

serna. Även *Vetenskapsakademien* understryker olägenheterna med den nuvarande, historiskt betingade ordningen.

I fråga om museets framtida ställning är meningarna delade. Det av utredningen framförda förslaget, att insamlings- och forskningsverksamheten vid museet skall överföras till Stockholms universitet — alternativ II — tillstyrks av *universitetskanslern, större akademiska konsistoriet i Stockholm, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm, föreståndarkollegiet vid naturhistoriska riksmuseet, statskontoret* och *byggnadsstyrelsen*. En anknytning av utställningsverksamheten till universitetet — enligt alternativ II — förordas av förutom nyssnämnda instanser även *Malmö stads museinämnd* och *Samverkande bildningsförbunden*.

Som motivering för sitt ställningstagande anför *statskontoret* följande.

De växande kraven på det högre utbildningsväsendets kapacitet gör det angeläget att alla resurser för forskning och utbildning tillvaratages så effektivt som möjligt. Enligt statskontorets mening sker detta för riksmuseets del bäst, om den vetenskapliga verksamheten vid museet i huvudsaklig överensstämmelse med riksmuseiutredningens förslag inlemmas i Stockholms universitet. Såsom utredningen framhållit torde härigenom den vetenskapligt utbildade personalen kunna i ökad utsträckning utnyttjas för undervisning och forskarhandledning vid universitetet, utan att insamlingsverksamheten eftersättes. Även utställningsverksamheten bör enligt statskontorets mening helt införlivas med universitetet, även om denna verksamhet kan sägas vara i viss mån främmande för ett universitets uppgifter. Det för en framgångsrik utställningsverksamhet nödvändiga samarbetet med de vetenskapliga institutionerna tryggas bäst på detta sätt.

Enligt *föreståndarkollegiet vid naturhistoriska riksmuseet* är den forskningsverksamhet som bedrivs vid de olika avdelningarna inom riksmuseet ingalunda bunden till de samlingar som respektive avdelning omfattar. I själva verket är — framhåller kollegiet — forskningsverksamheten vid riksmuseets avdelningar i sina huvuddrag mycket likartad den som bedrivs vid motsvarande institutioner vid universiteten och fackhögskolorna. För den vetenskapliga verksamheten vid museet har enligt kollegiet en anslutning till universitetet den positiva betydelse, som vidgade kontakter mellan likartade institutioner i och för sig innebär. Vid en anslutning till universitetet torde det emellertid enligt föreståndarkollegiets mening vara nödvändigt att sörja för, att särskilda medel avdelas för verksamheten i de vetenskapliga samlingarna och att denna medelstilledning sker utan direkt konkurrens med andra för omedelbar vetenskaplig forskning avsedda medel.

Åtskilliga remissinstanser anser, att det i betänkandet diskuterade alternativet I — att riksmuseet behålles som en fristående, sammanhållen institution för insamlings-, forsknings- och utställningsverksamhet — erbjuder en bättre lösning än utredningens förslag. Denna åsikt framföres av *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Lund, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg, statens natur-*

vetenskapliga forskningsråd, nationalmuseet, Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, Nordiska museets nämnd, Tekniska museet, Svenska museimannaföreningens facksektion samt Museichefskollegiet i Stockholm.

De synpunkter i frågan som anförts av nyssnämnda universitetsmyndigheter sammanfaller i stort sett; allmänt anses utredningen ha alltför litet beaktat museets betydelse för forskningen. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala* uttalar, att samlingarnas karaktär av ett centralt museum och arkiv för bevarande och vetenskaplig bearbetning av zoologiskt, botaniskt och geologiskt material skulle suddas ut, om avdelningarna inlemmades i ett universitet. Det är vidare enligt fakulteten mycket betydelsefullt att gentemot utlandet äga ett nationellt vetenskapligt museum av riksmuseets karaktär; dess avskaffande skulle innebära en sänkning av Sveriges vetenskapliga standard i utlandets ögon. Fakulteten erinrar även om att riksmuseet från andra länders »riksmuseer» erhållit mycket värdefullt vetenskapligt material, vilket i många fall kanske ej så självklart skulle ha överlämnats till en universitetsinstitution.

Statens naturvetenskapliga forskningsråd framhåller, att den vetenskapliga bearbetningen av riksmuseets material delvis har karaktären av långtidsundersökningar av annan typ än den forskning som bedrivs vid de vanliga universitetsinstitutionerna. Rådet fruktar, att ett överförande av denna forskningsverksamhet till Stockholms universitet kommer att innebära en minskning av möjligheterna för dess utövande. Ett rätt utnyttjande av riksmuseets samlingar synes enligt rådets mening snarast kräva en förstärkning av museipersonalen.

Från museihåll hävdas, att utredningens ställningstagande till övervägande delen präglas av omsorgerna om forskningen och undervisningen vid universitetet. *Nationalmuseet* anser, att de rent museala uppgifterna och behoven fått komma i andra hand, trots att deras vikt för bildningsarbetet starkt betonats. Museet anför vidare, att den redan förut tyngda universitetsorganisationen vid ett genomförande av förslaget blir belastad med en för den i många avseenden främmande och komplicerad verksamhet. Museisidan reduceras till att omfatta enbart utställningsverksamhet, och den berövas dessutom i väsentliga avseenden sin självständighet, understryker nationalmuseet, som finner också faran för en viss isolering i förhållande till forsknings- och insamlingsverksamheten te sig hotande.

Svenska museimannaföreningens facksektion anför bl. a. följande.

En nationell centralinstitution och ett centralarkiv för naturvetenskaperna (i berörda delar) sådant som naturhistoriska riksmuseet kan lika litet som ett riksarkiv eller ett nationalmuseum för konst eller historia avskaffas i sin nuvarande form utan att det vetenskapliga och allmänt kulturella livet blir lidande och de museala accessionsmöjligheterna kompliceras. Sedan omkring 200 år har centralmuseitanken i alla kulturländer visat sin livskraft, och tendensen i utlandet är att stärka den i stället för att som här gå motsatta vägen. Ett museum, rätt organiserat och administrerat, är till sin natur så skilt från ett universitet, att ett administrativt samgående av ifrågasatt format icke kan ske utan att båda blir lidande. Museal verksamhet kan icke under längre tid med

någon framgång uppspjälkas i »insamlingsverksamhet» (inklusive förkovran och vård av samlingarna), forskning och »utåtriktad verksamhet» (utställningsverksamhet och allmänt bildningsarbete). Envar med någon erfarenhet av intern museiverksamhet vet, att de tre bildar en ouplöslig enhet varhelst ett museum är livskraftigt. Eftersom man måste förutsätta en kontinuerlig överföring av objekt från centralsamlingarna till skådesamlingen och vice versa, bör ansvaret för föremålsbeståndet och deras vård enligt facksektionens uppfattning kvarstanna hos respektive avdelningar.

Varken alternativ I eller alternativ II erbjuder enligt *Vetenskapsakademien* en i alla avseenden lycklig lösning. Akademien anser, att man inte uttömt möjligheterna med dessa alternativ. Vad gäller riksmuseets centrala uppgifter betonas akademien det riksintresse som den anser det måste vara, att museet behålls som självständig riksinstitution och inte splittras för att sedan — med förlust av denna sin karaktär — helt eller delvis inlemmas i ett av landets universitet. Att utredningen stannat för alternativ II synes akademien främst bero på de fördelar som man därmed trots stå att vinna för Stockholms universitet genom en direkt fördubbling eller mera av professorsbeståndet i zoologi, botanik och mineralogi. Akademien framhåller i detta sammanhang, att de institutioner som vid en lösning enligt alternativ II skulle tillföras universitetet i mycket är väsensskilda från de tidigare universitetsinstitutioner med vilka de skulle bli sidoordnade. Denna väsensskillnad kräver enligt akademiens mening sådana särbestämmelser beträffande bl. a. undervisningsåtaganden — därest museiuppgifterna verkligen skall bli tillgodosedda — att ett restlöst inlemmande i universitetet skulle bli högst olyckligt. Akademien understryker, att det inte bör förbises, att riksmuseet inom ramen för sina resurser länge varit universitetet i Stockholm till betydande hjälp även utöver vad som kan sägas ha fallit under museets verksamhet som riksorgan. Det är akademiens uppfattning att riksmuseet såsom självständig enhet mycket väl kan — i synnerhet efter tillfredsställande upprustning — i sin verksamhet rymma ett befruktande samarbete med universitetet beträffande forskarhandledning och forskarutbildning på licentiand- och doktorandstadierna.

3.4.2. Ledningen av riksmuseet

Behålles riksmuseet som en självständig enhet bör enligt *Vetenskapsakademien* avdelningsföreståndarna liksom hittills bilda ett kollegium under ledning av en bland dem utsedd ordförande, vilken bör vara självskriven ledamot i riksmuseets styrelse; samma självskrivna bör gälla för skådesamlingens direktör.

Nordiska museets nämnd anser, att ledningen av riksmuseet skall anförtros en museidirektör, vid vars sida bör finnas en nämnd om sju personer. Chefen för utställningsmuseet förordas bli jämställd med övriga avdelningsföreståndare. Befattningen som museidirektör föreslås bli anförtrodd åt en av avdelningsföreståndarna.

I fråga om tjänsten som museichef hävdar *matematisk-naturvetenskapliga*

fakulteten i Göteborg, att för behörighet bör krävas avlagt disputationssprov. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm* förordar krav på akademisk examen i ämnen hörande till museets intressesfär.

3.4.3. Professurernas placering och ämnesinriktning

Utredningens förslag att de nuvarande tjänsterna som avdelningsföreståndare skall överföras till universitetets stat för att som professorer ingå i den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten får nästan genomgående ett positivt bemötande. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Uppsala* finner utredningens förslag att riksmuseets professorer må tilldelas viss universitetsundervisning mycket välbetänkt. För främjandet av kontakten mellan riksmuseet och de studerande vid Stockholms universitet synes det fakulteten önskvärt att även intendenterna utnyttjas för viss undervisning, främst vid korta koncentrerade kurser och vid fältundervisning. Om museet behåller sin rikskaraktär, bör de enligt fakultetens mening kunna användas också vid andra läroanstalter, även utanför Stockholm.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Göteborg framför följande synpunkter.

Utgående dels från det faktum att vi f. n. har en kontinuerlig ökning av tillströmningen av studerande till de matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna och dels från att det ej sker någon automatisk tilldelning av topptjänster i relation till studerandeantalet, skulle ett dylikt utökande av de berörda ämnesområdenas topptjänster vid universitetet otvivelaktigt utgöra ett välkommet tillskott av undervisningstimmar. Fakulteten är emellertid angelägen framhålla, att eftersom forskningen vid museet hittills av naturliga skäl kommit att inriktas på huvudsakligast problem av taxonomisk och systematisk karaktär, en viss snedvridning av universitetsundervisningen i berörda ämnen kan tänkas bli följden, om inte såväl den »funktionella» (fysiologiska och ekologiska) som den morfologiska forskningens behov samtidigt tillgodoses. Fakulteten anser, att — med tanke på den redan nu föreliggande övervikten av topptjänster inom de systematiska disciplinerna jämfört med de mera experimentellt inriktade ämnena — det i detta sammanhang är synnerligen angeläget att särskilt trycka på nödvändigheten av att en allmän förstärkning även kommer de senare till del. Detta gäller framför allt ämnena botanik och zoologi. Om icke en motsvarande upprustning för den experimentella forskningen genomföres, kan man befara allt större svårigheter att i framtiden rekrytera tjänster inom detta område.

Sistnämnda synpunkter framkommer även i yttrandet från *statens naturvetenskapliga forskningsråd*.

Beträffande professorernas ämnesinriktning understryker *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm*, att den föreslagna avgränsningen av professorernas ämnesområden inom de biologiska och geologiska ämnesgrupperna i hög grad är bunden av de tjänster, som redan finns och vilka tillkommit helt oberoende av universitetens planering för undervisning och forskning. Utredningens förslag bör därför betraktas som helt preliminära, hävdar fakulteten,

som vidare finner att ämnesindelningen bör kunna ändras i framtiden efter riktlinjer, som kommer fram av de då vunna erfarenheterna och av de då föreliggande behoven.

3.4.4. Utställningsverksamheten

Den i betänkandet föreslagna upprustningen av utställningsverksamhetens resurser välkomnas allmänt. *Föreståndarkollegiet vid naturhistoriska riksmuseet* finner i likhet med utredningen att en »kombinerad utställning» med material från alla de nuvarande avdelningarna medför uppenbara fördelar. Kollegiet förutsätter att skådemuseet i framtiden kommer att omfatta även andra ämnen än de som hittills representerats av riksmuseets olika avdelningar, exempelvis astronomi och geofysikens olika grenar, såsom klimatologi och oceanografi. Enligt kollegiets uppfattning bör allt material, som nu finns vid naturhistoriska riksmuseet och som är katalogiserat på respektive avdelningar, också framdeles tillhöra dessa. Kollegiet finner det vidare uppenbart, att de olika avdelningarna skall samverka så att skådesamlingen dels tillföres lämpligt material ur redan förefintliga samlingar, dels får rådgivning när det gäller anskaffning av nytt material.

Museichefskollegiet ifrågasätter, om den fasta personal som föreslagits för utställningsmuseet är tillräcklig för att detta skall kunna arbeta på ett funktionsdugligt sätt. Kollegiets tveksamhet därvidlag delas av *statens naturvetenskapliga forskningsråd*.

Tanken att utställningsmuseet i större utsträckning än hittills skall ställas i det allmänna bildningsarbetets tjänst tillstyrks genomgående. *Malmö stads museinämnd* understryker angelägenheten av att riksmuseet engageras i pedagogisk verksamhet. *Skolöverstyrelsen* betonar vikten av att det funktionella samspelet i naturen markeras; i detta och andra pedagogiska syften bör samverkan ske mellan museet och undervisningsväsendet.

Samverkande bildningsförbunden anser en systematisk samverkan mellan vetenskaplig forskning och folkbildningsarbete vara synnerligen betydelsefull; en utåtriktad museiverksamhet efter de linjer som utredningen skisserar bör kunna bli en värdefull tillgång i arbetet på att aktualisera och bredda de naturvetenskapliga studierna i folkbildningsarbetet. Bildningsförbunden understryker beträffande utställningsmuseets program värdet av att museets karaktär av riksmuseum får slå igenom. Dess insatser bör komma hela landet tillgodo. En effektiv förmedling av nya forskningsrön liksom av pedagogiska erfarenheter och material m. m. till folkbildningssektorn bör enligt bildningsförbunden kunna ske genom att museets resurser tas i anspråk i samband med studieförbundens produktion av studiematerial liksom i samband med cirkelledarutbildningen.

Svenska naturskyddsföreningen pekar på den snabba omvandling landskapet i vår tid genomgår. Tillgången till rika naturvetenskapliga samlingar är därför enligt föreningen ytterst betydelsefull. Föreningen betonar vidare betydelsen av att skådesamlingen utformas så, att den väcker allmänhetens intresse för

sammanhang och utvecklingslinjer inom berörda naturvetenskapliga områden. Föreningen understryker även, att det funktionella samspelet i naturen bör betonas, bl. a. exploateringsformernas inverkan på landskap, flora och fauna.

Förslaget om inrättande av tjänster som museilektor vid utställningsmuseet tillstyrks av flertalet remissinstanser, bl. a. *föreståndarkollegiet vid naturhistoriska riksmuseet*.

Den i betänkandet förordade hopslagningen av Sveriges geologiska undersöknings (SGU) skådesamling med det föreslagna utställningsmuseet tillstyrks av SGU, som emellertid förutsätter, att geologins intressen skall bli i skäligen utsträckning tillgodosedda i ett sammanslaget museum.

3.4.5. Lokalfrågor

Flera remissinstanser ställer riksmuseets lokalfråga i samband med det blivande Frescati-universitetets utbyggnad.

Byggnadsstyrelsen — som förordar att en tidsplan för ombyggnadsarbetenas genomförande utarbetas — finner det lämpligt att förevarande lokalfrågor handläggs av styrelsen i samråd med vederbörande lokala planerande organ i den ordning som nu gäller för Stockholms universitets lokalfrågor.

Frescatikommittén finner det önskvärt, att universitetet i görligaste mån får utnyttja undervisnings- och forskningslokaler m. m. i riksmuseibygnaderna. Ett sådant gemensamt utnyttjande bör enligt kommittén komma till stånd antingen utredningens organisationsförslag genomföres eller ej. *Föreståndarkollegiet vid naturhistoriska riksmuseet* är av den uppfattningen att ytterligare utredning erfordras, innan ställning kan tas beträffande lokalernas användning.

En radikalare lösning av riksmuseets lokalfråga förordas av *Svenska museimannaföreningens facksektion*, som anser att riksmuseet är betjänt av helt andra lokaler än de nuvarande för i vart fall utställningsverksamhetens rationella bedrivande. En överflyttning av institutionen till de ännu obebyggda delarna på norra sidan av Djurgårdsbrunnskanalen, där kärnan till ett museicentrum redan finns, skulle enligt facksektionen skapa expansionsmöjligheter, främja verksamheten och naturligt foga in museet bland institutioner med likartad inriktning. Facksektionen förordar, att Stockholms universitet övertar den nuvarande museibygnaden.

4. Beredningen av riksmuseiutredningens förslag

4.1 Bakgrund

I enlighet med bemyndigande av Kungl. Maj:t den 29 juni 1964 tillkallade chefen för ecklesiastikdepartementet samma dag fem experter för att inom departementet biträda med en beredning av riksmuseiutredningens förslag. Det ålåg experterna att vid uppdragets fullgörande beakta innehållet i en särskild inom departementet upprättad promemoria. I denna konstaterades, att vid remissbehandlingen av riksmuseiutredningens betänkande flertalet instanser hade framfört kritik mot den av utredningen förordade överföringen till Stockholms universitet av insamlings- och forskningsverksamheten vid riksmuseet. I promemorian angavs vissa utgångspunkter för det fortsatta beredningsarbetet. Vetenskapsakademiens överinseende över naturhistoriska riksmuseet skulle sålunda upphöra. Insamlingsverksamheten och den till samlingarna knutna forskningsverksamheten borde tillsammans med utställningsverksamheten förbli inom ramen för en fristående enhet, benämnd naturhistoriska riksmuseet. De för utställningsverksamheten avsedda personella och materiella resurserna borde förstärkas. Naturhistoriska riksmuseets nuvarande forskningsresurser borde göras till föremål för översyn i syfte att åstadkomma en plan för successiv ombildning av i första hand fyra tjänster som professor och avdelningsföreståndare vid museet till tjänster som professor vid universitetet i Stockholm. Ifrågavarande plan borde innefatta de nuvarande tjänsterna som professor och föreståndare för botaniska avdelningen, evertebratavdelningen, entomologiska avdelningen samt paleozoologiska avdelningen. Tjänsterna som professor och föreståndare för paleobotaniska avdelningen, vertebratavdelningen samt mineralogiska avdelningen borde i vart fall under en övergångstid kvarstå på museets stat. De till universitetet överförda professorstjänsterna borde ges inriktning på ämnesområdet fysiologisk och molekylär biologi. Det åvilade experterna att för envar av de överförda professorstjänsterna framlägga förslag till ämnesbenämning.

4.2 Experternas förslag

4.2.1. *Den fysiologiska och molekylära biologins betydelse*

Experterna framhåller i sitt betänkande, att forskningen inom det vidsträckta område, som betecknas fysiologisk och molekylär biologi, för närvarande befinner sig i ett exceptionellt gynnsamt utgångsläge. Flera olika, från början från varandra relativt isolerade forskningsinriktningar har nu kunnat mötas inom ifrågavarande område, där man sålunda finner ett omfattande samarbete mellan forskare av olika utbildning: biologer, kemister, fysiker och medicinare. Bland de centrala problemen inom den fysiologiska och molekylära biologin nämner

experterna cellernas delning eller reproduktion, en process som är grundvalen för livets bestånd; det anmärkes, att ett försvagande av kontrollen av celldelningen inom flercelliga organismer kan leda till uppkomsten av tumörer — någon skarp gräns kan därför inte dragas mellan t. ex. cellbiologi och cancerforskning. Särskilt aktuellt är enligt experterna det inflytande som virus kan ha på celldelningen och för uppkomsten av tumörer; de senaste årens rön beträffande betydelsen av virus för tumörbildning öppnar nya perspektiv av både medicinsk och allmänbiologisk betydelse. Andra problem inom här förevarande område representerar enligt experterna subcellulära partiklars uppkomst och funktion, vidare studiet av rörelsefenomen som mer eller mindre utpräglat föregår hos alla celler och även inom partiklar såsom mitokondrier samt också frågan om livets uppkomst och den fylogenetiska evolutionen.

Experterna konstaterar, att den fysiologiska och molekylära biologin sedan länge har varit företrädd i Stockholm. En internationellt uppskattad forskargrupp har vuxit upp vid Wenner-Grens institut för experimentell biologi, och ett annat naturligt centrum har utgjorts av karolinska institutet. Ett livligt samarbete har också ägt rum mellan dessa institutioner och andra.

Denna intensiva forskningsverksamhet har — framhåller experterna — helt naturligt lett till ett stort behov av högre tjänster vid Stockholms universitet. I petita för budgetåret 1965/66 begärde universitetet bland annat professorer i mikrobiologi, zoofysiologi, särskilt utvecklingsfysiologi (omvandling av befintlig laboratur i zoofysiologi till professur), immunologi samt fysiologisk kemi (personlig). Laboraturer föreslogs inrättade i cellfysiologi, ämnesomsättningsforskning och biologisk ultrastrukturforskning. Universitetet anförde i anslutning till dessa förslag bl. a. följande.

Under de senaste 15—20 åren har en tyngdpunkt inom naturvetenskaperna legat inom atomfysiken och ett stort antal däromkring grupperade gränsvetenskaper. Internationellt växer nu framförallt två mångfacetterade biologiska forskningsinriktningar fram som vetenskapligt, ekonomiskt och medicinskt centrala och betydelsefulla, å ena sidan molekylär biologi och cellbiologi, å den andra ekologi. Inom bägge områdena bedrivs forskning i samarbete mellan biologer, kemister, fysiker, medicinare och andra. För bägge områdena gäller att de spelar en viktig roll för de inom fakulteten representerade examensämnen botanik, genetik, strålningsbiologi, zoologi och zoofysiologi, ävensom för en rad agrikulturella, medicinska och tekniska discipliner och forskningsområden.

De olika forskningsområdenas beröringspunkter kan kort sammanfattas sålunda. De kemiska reaktioner, studerade inom biokemin, som leder till biosyntes och energiproduktion utspelas inom ramen av cellens ultrastruktur. På denna grundval studeras cellernas delning och differentiering. De sistnämnda företeelserna behandlas av utvecklingsbiologin. Immunologin ger möjligheter att karakterisera specifika högmolekylära ämnen som utbildas vid cellernas differentiering, inkluderande de specifika ämnen (antikroppar) vilkas produktion utgör ett skydd mot främmande substanser. Från forskningens synpunkt föreligger sålunda ett behov av de åskade befattningarna. Området för professuren i fysiologisk kemi skulle särskilt avse de energigivande reaktionerna och dessas roll för cellernas aktivitet. Laboraturen i cellfysiologi skulle framförallt inrikta sig

på äggviteämnenas syntes och beroende av ärftlighetsbärarna, dvs. nukleinsyror. Samtliga dessa problemställningar har studerats och måste fortfarande studeras på mikroorganismer, varför inrättandet av en professur i mikrobiologi redan från forskningssynpunkt har hög angelägenhetsgrad.

4.2.2. Ombildningen av museiprofessurerna

Experterna framhåller, att de funnit, att deras uppdrag varit begränsat till frågor, som rör den successiva ombildningen av fyra museiprofessurer till universitetsprofessurer. Experterna understryker emellertid det angelägna i att den tidigare i direktiven omnämnda insamlingsverksamheten och den till samlingarna knutna forsknings- och serviceverksamheten får fortleva. Betydelsen av denna verksamhet har också framhållits i flera till experterna ställda skrivelser. Experterna pekar på riksmuseets uppgift som ett centrum för taxonomisk verksamhet och framhåller, att taxonomin är en för biologins olika grenar nödvändig hjälpvetenskap, som otvivelaktigt kommer att vara av betydelse även för den forskning, som är under förberedelse eller redan igångsatts beträffande naturresursernas bevarande — experterna föreställer sig, att omfattande uppgifter här kommer att vänta flera av riksmuseets avdelningar.

Vid val av ämnesområden för de fyra tjänster, som enligt direktiven borde ombildas till tjänster som professor vid Stockholms universitet, har experterna sökt tillgodose behov, som är angelägna från både forskningens och utbildningens synpunkt samt strävat efter att finna sådana inriktningar som möjliggör en rimlig avgränsning av professurernas ämnesområden både gentemot varandra och gentemot övriga biologiska och biokemiska tjänster som antingen redan finns eller kan förväntas tillkomma. Samtidigt har experterna varit angelägna att välja ämnesområden som står tillräckligt nära varandra för att ett fruktbarande samarbete skall kunna komma till stånd i fråga om både forsknings- och utbildningsverksamhet. Det har också varit väsentligt att det vid Stockholms universitet redan finns en uppmärksammas forskning inom flera av de valda områdena.

Experternas förslag innebär i huvudsak följande.

Tjänsten som professor och föreståndare vid riksmuseets paleozoologiska avdelning omvandlas till *professur i evolutionszoologi* vid Stockholms universitet den 1 juli 1965 eller den 1 januari 1966. Nuvarande innehavaren av riksmuseiprofessuren utnämnes till innehavare av universitetsprofessuren och behåller ställningen som föreståndare för paleozoologiska avdelningen. Förslaget innebär endast en viss förändring av ämnesinriktningen för den befintliga tjänsten.

Den nu vakanta tjänsten som professor och föreståndare vid riksmuseets botaniska avdelning omvandlas till *professur i cellfysiologi* vid Stockholms universitet den 1 januari 1966. De sakkunniga påpekar möjligheten att låta innehavaren av professuren i morfologisk botanik vid Stockholms universitet överta den vetenskapliga ledningen vid den botaniska avdelningen.

Tjänsten som professor och föreståndare vid riksmuseets evertebratavdelning

omvandlas till *professur i immunbiologi* vid Stockholms universitet i samband med nuvarande tjänstinnehavarens avgång den 1 juli 1967. De sakkunniga framhåller möjligheten att låta innehavaren av professuren i zoologi vid Stockholms universitet överta den vetenskapliga ledningen vid evertebratavdelningen.

Tjänsten som professor och föreståndare vid riksmuseets entomologiska avdelning omvandlas till *professur i biofysik* vid Stockholms universitet den 1 juli 1968. Innehavaren av riksmuseiprofessuren förs samtidigt på övergångsstat; vederbörande avgår tidigast år 1972. De sakkunniga framhåller möjligheten att låta kompensera entomologiska avdelningen genom att beträffande föreståndarskapet repliera på de vid den närbelägna skogshögskolan befintliga professurerna i skogszoologi och skogsentomologi.

Experterna understryker, att frågan om professorer i mikrobiologi och utvecklingsfysiologi vid Stockholms universitet är mycket angelägen, ehuru den faller utanför den i direktiven uppdragna ramen.

Experterna utgår från att museet kompenseras genom en personalförstärkning av sådan art, att inte den med forskningsverksamheten förbundna insamlings- och serviceverksamheten försämras vid genomförandet av i det föregående redovisade förslag.

4.3 Yttranden över experternas förslag

Vid remissbehandlingen av betänkandet har en enig opinion förordat utbyggnad av den fysiologiska och molekylära biologins resurser. Det övervägande antalet remissinstanser har däremot ställt sig avvisande till förslaget, att fyra professorer vid naturhistoriska riksmuseet skall överföras till universitetet i Stockholm och samtidigt erhålla ändrad ämnesinriktning till förmån för den fysiologiska och molekylära biologin.

Vissa universitetsmyndigheter tar upp till behandling frågan om omprövning av lärartjänsts ämnesområde; föreskrift om sådan omprövning återfinns i 69 § universitetsstadgan. *Universitetskanslersämbetet* finner sålunda, att nutida snabba utveckling inom många forskningsområden gör det naturligt, att den befintliga organisationen av forskningsinstitutioner, inriktning av professorer och andra högre forskartjänster och över huvud taget fördelningen av samhällets resurser för forskning inte bör få anses vara en gång för alla bestämd utan tid efter annan måste tagas under omprövning.

I remissvaren framföres åtskillig kritik mot direktiven till de sakkunniga. Kritiken tar framförallt fasta på två förhållanden, dels att direktiven bundit de sakkunniga, dels att museiprofessorerna sammankopplats med tillkomsten av professorer i fysiologisk och molekylär biologi vid Stockholms universitet.

4.3.1. Den fysiologiska och molekylära biologins betydelse

Behovet av nya tjänster inom området fysiologisk och molekylär biologi har enhälligt vitsordats av remissinstanserna. Sålunda framhåller *medicinska fakul-*

teten vid karolinska institutet, att det senaste decenniets enastående genombrott inom biokemi, biofysik och molekylärbiologi mycket väl kan jämföras i betydelse med t. ex. kärnklyvningen och atomkraftens tämjande. Fakulteten understryker, att den biologiska och medicinska forskningen kommer att inta en mycket framträdande plats i den samlade bilden av framtidens vetenskap. Klarläggandet av den allmänna principen för koden i arvsmassan och konstaterandet att vissa biologiska funktioner kan hänföras till bestämda molekylkonfigurationer öppnar de vidaste perspektiv inte bara på praktiska områden som kampen mot sjukdom eller förbättring av livsmedelsproduktionen, utan också för allt tänkande kring livsprocessernas innersta natur och därmed vår världsbild. Fakulteten hälsar därför i princip med tillfredsställelse åtgärder, som kan främja forskningen över livsprocesserna.

Statens medicinska forskningsråd anför liknande synpunkter samt konstaterar, att Sverige sedan länge intar en framstående ställning inom cellbiologi och molekylär biologi men att en fortsatt utbyggnad av resurserna är nödvändig. *Lantbrukshögskolan* finner det starkt motiverat, att en förstärkning av den svenska forskningen på biologins gränsområden mot kemi och fysik kommer till stånd. Från *Läkemedelsindustriföreningens* sida framhålles, att ifrågasvarande vetenskapliga områden är av utomordentligt stor betydelse för den forskning, som skall leda till nya läkemedel. *Riksföreningen mot cancer* understryker, att det för svensk cancerforskning är ett specifikt intresse, att förstärkningar i den föreslagna riktningen med det snaraste genomföres. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm* delar helt expertutredningens uppfattning om betydelsen av ifrågasvarande forskningsfält, något som tidigare kommit till uttryck i exempelvis Stockholms universitets petita för budgetåret 1965/66. *Statens naturvetenskapliga forskningsråd* finner frågan om en förstärkning av den fysiologiska och molekylära biologin vara av sådan betydelse, att en särskild sakkunnigutredning härom ter sig påkallad. Enligt *SFS* föreligger behov av översyn av den biologiska forskningen och undervisningen vid samtliga universitet.

Ett flertal remissinstanser framför synpunkter på de föreslagna ämnesinriktningarna. Några ifrågasätter i likhet med *farmaceutiska fakulteten* huruvida icke en något mindre snäv definiering vore att föredraga beträffande ämnesområdena cellfysiologi, immunbiologi och biofysik, främst med hänsyn till den snabba utvecklingen inom fysiologisk och molekylär biologi. *Lantbrukshögskolan* anför i detta sammanhang, att de av utredningen föreslagna professurerna visserligen skulle vara av stort värde men att någon övertygande motivering för just dessa tjänsters prioritet — delvis i motsats till Stockholms universitets äskanden — icke har lämnats. Med hänsyn till forskningens snabba utveckling inom de ifrågasvarande gränsområdena förefaller det lantbrukshögskolan mindre välbetänkt att utöver den begränsning som ligger i de föreslagna professurernas benämning ytterligare begränsa deras områden genom uppräknig av delområden där innehavarnas huvudsakliga meritering förutsätts ligga.

De medicinska fakulteterna vid Göteborgs universitet och karolinska institutet uttrycker förvåning över att ämnet molekylär biologi inte förekommer i expertgruppens förslag till benämningar på de omvandlade professurerna. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm* erinrar om att en professur i mikrobiologi angetts vara av högsta angelägenhetsgrad i universitetets petita; fakulteten diskuterar också i sitt yttrande hur de i petita föreslagna professurerna bör vägas mot förslagen i expertgruppens betänkande.

Universitetskanslersämbetet föreslår, att det uppdras åt ämbetet att — efter hörande av fakultetsberedningen för matematik och naturvetenskap — till Kungl. Maj:t avge definitiva förslag i fråga om ämnesinriktning och placering vid lärosäte av ifrågavarande tjänster, då enligt ämbetets mening den gjorda utredningen inte utgör tillräckligt underlag för beslut härom.

4.3.2. Ombildningen av museiprofessurerna

I en rad yttranden reses invändningar mot tanken på indragning av riksmuseiprofessurer i samband med att nya professurer inrättas vid universitetet i Stockholm. I remisskritiken understryks allmänt, att inte några sakliga skäl redovisats i utredningen för en nedskärning av riksmuseets topptjänster. Utredningsförslaget avstyrks i denna del av flertalet hörda myndigheter och organisationer. Ett fåtal instanser tillstyrker, men flera av dessa förutsätter samtidigt en betydande upprustning av riksmuseet. Övriga remissinstanser uttalar sig för andra lösningar eller avstår från att ta ställning; några instanser anser, att de nya tjänsterna bör fördelas på olika universitet.

Den minoritet, som tillstyrker överföringen, utgöres av *universitetskanslersämbetet*, *medicinska fakulteten i Uppsala*, *statskontoret*, *veterinärhögskolan* (med tvekan), *jordbrukets forskningsråd* och *SFS*. *Skolöverstyrelsen* anser, att en ändring av ifrågavarande riksmuseiprofessurers inriktning till cellfysiologi, immunbiologi och biofysik i samband med tjänsternas överförande till universitetet kommer att öppna möjligheter att åstadkomma en högt kvalificerad utbildning av biologilärare.

Fakultetsberedningen för matematik och naturvetenskap uttalar, att ett genomförande av experternas förslag skulle medföra en sakligt välmotiverad modernisering av forskningsinriktningen inom de biologiska vetenskaperna. Enligt beredningen bör kostnaderna för en förstärkning av fysiologisk och molekylär biologi till viss del kunna täckas genom att tjänster inbesparas i och med att samarbete etableras mellan riksmuseet och Stockholms universitet.

Riksmuseets föreståndarkollegium framhåller, att riksmuseiprofessurerna i enlighet med riksmuseiutredningens förslag bör knytas till Stockholms universitet med bibehållet chefskap för avdelning vid riksmuseet. Om trots allt expertutredningens förslag genomförs helt, bör även de av experterna ej berörda professurerna vid museet anslutas till universitetet.

4.3.3. Riksmuseets framtida verksamhet m. m.

Flera remissinstanser kräver en ny, förutsättningslös utredning angående museets framtida ställning, organisation och resurser, däribland *matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Lund, medicinska fakulteten i Göteborg* och *SACO*.

Samma yrkande gör *skogshögskolan*, som emellertid också föreslår, att dylik utredning icke skall hindra, att åtskilliga av de förslag, som framförts av den tidigare riksmuseiutredningen, genomförs utan vidare uppskov. *Statens naturvetenskapliga forskningsråd* anser, att vid en ny utredning bör beaktas det s. k. alternativ I som riksmuseiutredningen presenterade. Enligt rådet bör vidare palynologiska laboratoriet knytas till riksmuseet.

Universitetskanslersämbetet framhåller fördelarna med att museets forskningsverksamhet anknötes till universitetet i Stockholm och *skogshögskolan*.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm anför emellertid, att professurerna vid Stockholms universitet och riksmuseet realiter representerar olika forskningsfält eller forskningsinriktningar — det rör sig inte om dubblerad verksamhet.

Bl. a. *rektorsämbetet vid universitetet i Uppsala, medicinska fakulteterna i Uppsala* och *Umeå* samt vid *karolinska institutet, lantbrukshögskolan, jordbrukets forskningsråd* och *1964 års naturresursutredning* har speciellt understrukt vikten av att vid en eventuell förlust av här ifrågavarande professorer riksmuseet kompenseras genom personalförstärkning av sådan art, att inte den med forskningsverksamheten förbundna insamlings- och serviceverksamheten försämras.

Kemi-sektionen vid tekniska högskolan i Stockholm hävdar, att det skulle innebära en katastrof för riksmuseet, om värden och utvecklingen av dess samlingar anförtros personer med lägre vetenskaplig kompetens eller personer, som på grund av annan verksamhet måste betrakta arbetet för museet som en betungande bisyssla.

Med utgångspunkt i en förmodan, att de i det förevarande betänkandet framförda förslagen innebär ett hot mot riksmuseets fortsatta vetenskapliga verksamhet, uppehåller sig flera remissinstanser vid betydelsen av denna verksamhet.

Kemi-sektionen vid tekniska högskolan i Stockholm framhåller, att ett förvisande av den högre vetenskapliga forskningen från riksmuseet skulle leda till att det blev ett dött museum, en utveckling som skulle stå i bjärt kontrast till de strävanden som allt starkare gör sig gällande såväl i Sverige som utomlands, vilka går ut på att göra museerna till levande, undervisande, initiativtagande och forskande institutioner. Enligt sektionens mening kommer riksmuseet att få stor betydelse för vissa problem av grundforskningskaraktär, för angripandet av biocidproblemet och andra naturresursfrågor samt för svenska biståndsinsatser i utvecklingsländerna.

1964 års naturresursutredning framhåller, att dess arbete ännu inte har fortskridit så långt, att det är möjligt att närmare ange, hur den framtida natur-

resursforskningen lämpligen bör organiseras. För att lösa denna uppgift torde det emellertid enligt utredningens uppfattning bli nödvändigt att i stor utsträckning bygga på de resurser, som finns inom befintliga vetenskapliga institutioner. Det är därför inte osannolikt, framhåller utredningen, att riksmuseets kapacitet — helt eller delvis — kan bli av stort intresse, då utredningen skall lösa sin uppgift, varför det skulle vara fördelaktigt för utredningens arbete, om den nu aktuella upprustningen på den fysiologiska och molekylära biologins område kunde ske utan ianspråktagande av riksmuseets nuvarande resurser.

Även *statens naturvetenskapliga forskningsråd*, *Vetenskapsakademien* och *Svenska kommittén för ett internationellt biologiskt program* uppehåller sig utförligt vid den taxonomiska biologins betydelse.

Riksmuseets föreståndarkollegium framhåller, att den i direktiven antydda upprustningen av skådesamlingarna m. m. snarast bör komma igång, då den fordrar en lång planerings- och arbetsinsats för att ge påtagliga resultat.

5. Förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1965/66

5.1 Naturhistoriska riksmuseet: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1963/64	1 768 000	1 797 878
1964/65	1 781 000	
1965/66 (förslag)	2 492 000	

Riksmuseiutredningen har i fråga om de personella resurserna för utställningsverksamheten vid riksmuseet föreslagit en förstärkning med en tjänst som museichef i Bo 3 och tre tjänster som museielektor i A 23 samt en ökad medelsanvisning av 60 000 kr. för avlöning av arvoderad personal. Utredningen har inte avgivit förslag om förstärkning av insamlings- och forskningsverksamhetens resurser utan ansett att sådana eventuella förslag bör framläggas av vederbörande myndighet i samband med dess årliga förslag till anslagsäskanden.

Vetenskapsakademien har efter förslag av museets *föreståndarkollegium* i sina förslag till anslagsäskanden för nästa budgetår hemställt om en höjning av museets avlöningsanslag med i runt tal 667 000 kr. och därvid dels beräknat medel till automatiska utgiftsökningar, dels framlagt följande förslag.

Personalförändringar

Ny kryptogamavdelning

1. Professor och föreståndare.
2. Kontorist i Ae 9.
3. Vaktmästare i Ae 7.

Vertebrataavdelningen

4. Intendent i Ae 23.
5. Intendent i Ae 23.
6. Museitekniker i Ae 9.

Evertebrataavdelningen

7. Museitekniker i Ae 9.

Entomologiska avdelningen

8. Intendent i Ae 23.
9. Konservator i Ae 13.

Paleozoologiska avdelningen

10. Forskningsassistent i Ae 19.
11. Två ritare, en i Ae 13 och en i Ae 12.
12. Museitekniker i Ae 9.

Botaniska avdelningen

13. Museitekniker i Ae 9.

Paleobotaniska avdelningen

14. Tecknarassistent i Ae 13.

Mineralogiska avdelningen

15. Intendent i Ae 23.
16. Laboratorieassistent i Ae 11.
17. Två museitekniker i Ae 9.
18. Laboratoriebiträde i högst Ae 9.

Tjänsteförändringar

19. Tekniker i Ao 11 i stället för museitekniker i Ao 9 (entomologiska avdelningen).
20. Ritare i Ae 9 i stället för i Ag 9 (paleozoologiska avdelningen).
21. Museitekniker i Ae 9 i stället för vaktmästare i Ae 8 (botaniska avdelningen).
22. Hantverkare i Ae 9 i stället för vaktmästare i Ag 8 (botaniska avdelningen).
23. Vaktmästare i Ao 9 i stället för i Ao 7.
24. Trädgårdsförman i Ae 9 i stället för gårdskar i Ae 7.

Av tillgängliga handlingar inhämtas bl. a. följande.

Punkt 4. Genom sammanslagning av den tidigare på olika organisationer splittrade ringmärkningen av fåglar i Sverige skapades år 1960 ringmärkningscentralen, vars verksamhet är förlagd till vertebratavdelningen och vars driftkostnader bestrids genom anslag från statens naturvetenskapliga forskningsråd. Ringmärkningscentralen förestås av en intendent med lön motsvarande lönegrad A 23. Avdelningsföreståndaren har anfört, att ringmärkningen har möjliggjort inträngande undersökningar på de mest skilda områden av fåglarnas biologi. Resultaten har enligt föreståndaren fått ett principiellt intresse som sträcker sig långt utöver ornitologins gränser. Föreståndarkollegiet har hemställt, att på riksmuseets stat inrättas en tjänst som intendent i Ae 23 med uppgift att leda ringmärkningsverksamheten vid vertebratavdelningen.

Punkt 8. Riksmuseets entomologiska avdelning är ägnad studiet av insekter, spindeldjur och mångfotingar. Avdelningsföreståndaren har understrukit, att insekterna spelar en mycket stor roll i naturen och i människans hushållning. Enligt föreståndaren har riksmuseet i sin roll av central forskningsanstalt att genom sin entomologiska avdelning lämna hjälp i aktuella fall till exempelvis växtskyddsanstalten och skogsforskningsinstitutet. Föreståndaren har erinrat om att enbart av insekter ca 900 000 arter är beskrivna och att avdelningens forskningsområde därför framstår som oerhört omfattande. Entomologiska avdelningen förfogar emellertid för närvarande över en intendenttjänst, medan flertalet av riksmuseets avdelningar har vardera två intendent.

Punkt 10. Vid den paleozoologiska avdelningen framställs bl. a. slipsnittsserier och vaxmodeller av fossil, varigenom enligt avdelningsföreståndaren kan erhållas ingående och säker kunskap om den inre byggnaden av djurformer, som levat för 400 miljoner år sedan, och dras viktiga slutsatser rörande ryggradsdjurens utveckling och släktskapsförhållanden. Sedan budgetåret 1959/60 har en amanuens avlönad av statens naturvetenskapliga forskningsråd utfört de mera krävande med slipningen förenade arbetena samtidigt som han bedrivit vetenskaplig forskning. Föreståndarkollegiet har hemställt, att en tjänst som forskningsassistent i Ae 19 inrättas på riksmuseets stat för paleozoologiska avdelningen.

5.2 Naturhistoriska riksmuseet: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1963/64	229 000	243 477
1964/65	261 000	
1965/66 (förslag)	311 000	

Riksmuseiutredningen har, såsom i det föregående anförts, endast avgivit förslag till förstärkning av resurserna beträffande utställningsverksamheten vid riksmuseet. Utredningen har för denna verksamhet föreslagit att omkostnadsanslaget uppräknas med 12 000 kr., varav 10 000 kr. avses till expenser och 2 000 kr. till tjänsteresor i Sverige.

Vetenskapsakademien har efter förslag av museets *föreståndarkollegium* i sina förslag till anslagsäskanden för nästa budgetår hemställt om en höjning av museets omkostnadsanslag med 34 800 kr., varav 22 800 kr. avser anslagsposten till tjänsteresor.

5.3 Naturhistoriska riksmuseet: Materiel m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1963/64	275 000	285 536
1964/65	275 000	
1965/66 (förslag)	355 000	

Riksmuseiutredningen har för utställningsverksamheten vid riksmuseet räknat med att materielanslaget borde öka med 50 000 kr. samt att därutöver ett engångsbelopp av 25 000 kr. borde anvisas för inköp av transportvagnar, filmvisningsapparater m. m. Utredningens förslag angående bl. a. särskilt anslag till inredningskostnader har redovisats i det föregående.

Vetenskapsakademien har efter förslag av museets *föreståndarkollegium* i sina förslag till anslagsäskanden för nästa budgetår hemställt om en höjning av museets materielanslag med 411 000 kr., varav ca hälften hänför sig till förslag om ett engångsanslag för instrumentell upprustning och 156 000 kr. avser anslag till inköp av museiskåp.

6. Departementschefen

I anledning av prop. 1959:106 fattade statsmakterna våren 1959 beslut om att dåvarande Stockholms högskola skulle ombildas till universitet den 1 juli 1960 samt att universitetet successivt skulle flyttas ut till Frescatiområdet på Norra Djurgården. I propositionen erinrade jag bl. a. om vissa frågor, som efter beslut om universitetets utflyttning till Frescati borde tagas upp till behandling. Ett av de spörsmål jag därvid nämnde var frågan om den framtida ställningen för vissa andra utbildnings- och forskningsinstitutioner i Frescati. Av dessa berörde jag särskilt naturhistoriska riksmuseet, vilket är beläget intill det nya universitetsområdet. För utredning av frågor rörande bl. a. denna institution tillkallades sakkunniga, som antog namnet riksmuseiutredningen.

I ett betänkande, avgivet i slutet av år 1962, föreslog riksmuseiutredningen, att den vid riksmuseet bedrivna forsknings- och insamlingsverksamheten skulle införlivas med Stockholms universitet, medan utställningsverksamheten skulle organiseras som ett fristående museum. De vid riksmuseet befintliga sju tjänsterna som professor och avdelningsföreståndare jämte övrig forskningspersonal skulle enligt förslaget överföras till universitetets stat. Vid remissbehandlingen av betänkandet förordade emellertid det övervägande antalet remissinstanser, att riksmuseet liksom hittills skulle utgöra en självständig, sammanhållen enhet för insamlings-, forsknings- och utställningsverksamhet, vilket inte borde hindra, att professurerna överfördes till universitetets stat. Enligt förslag från flera håll borde de organisatoriska problemen övervägas ytterligare.

För beredningsarbetet i anslutning till i betänkandet framlagda förslag tillkallade jag efter Kungl. Maj:ts bemyndigande vissa experter, åt vilka uppdrogs att pröva möjligheterna att åstadkomma en plan för successiv överföring till universitetet av i första hand fyra av riksmuseets professurer, vilka i samband därmed skulle ges inriktning på ämnesområdet fysiologisk och molekylär biologi. Det förutsattes samtidigt, att riksmuseet skulle förbli en fristående statlig institution. I en i oktober 1964 framlagd promemoria, »Program för fysiologisk och molekylär biologi vid Stockholms universitet», har experterna redovisat resultatet av sitt beredningsarbete. Enligt experternas mening borde en ombildning enligt nyssnämnda riktlinjer leda till att de fyra professurerna erhöll ämnesbenämningarna evolutionszoologi, cellfysiologi, immunbiologi och biofysik. Riksmuseet borde samtidigt kompenseras med andra tjänster för insamlings- och serviceverksamheten. Vid remissbehandlingen av promemorian har en enig opinion förordat en förstärkning av den fysiologiska och molekylära biologins resurser. Det övervägande antalet remissinstanser har däremot ställt sig avvisande till tanken, att fyra professurer skulle ombildas på det sätt, som här redovisats.

De i betänkandet och promemorian framkomna förslagen till lösningar av problemen kring naturhistoriska riksmuseet och dess organisation har vid remissbehandlingen blivit starkt kritiserade. För att i detta läge finna lämpliga lös-

ningar av föreliggande problem har jag funnit det erforderligt att väsentligt avvika från de förslag som framlagts i utredningsmaterialet och ansluta mig till vissa vid remissbehandlingen framförda synpunkter och förslag. Det är uppenbart att betydande enighet kan nås i åtminstone två avseenden. För det första bör museet organiseras på sådant sätt att ett effektivt samspel inte försvåras mellan å ena sidan den del som har hand om den utåtriktade verksamheten och å andra sidan den del som har att svara för forskning och handhavande av samlingarna. För det andra råder enighet om att det från forsknings-synpunkt är angeläget både att nya forskningsgrenar inom den fysiologiska och molekylära biologins område tillgodoses och att den forskning som bedrivs inom riksmuseet får möjlighet att utvecklas och förnyas.

Jag ämnar i det följande närmare utveckla mitt förslag till en lösning, som innebär att riksmuseet bibehålls som självständig institution men i organisatoriskt avseende uppdelas på två enheter, en museiavdelning och en forskningsavdelning. Förstnämnda avdelning avses få hand om den utåtriktade verksamheten, medan forskningsavdelningen, i princip uppbyggd som en universitetsinstitution, förutsätts fullfölja och utveckla museets forskningsverksamhet. Museets ledning bör enligt mitt förslag handhas av en särskild styrelse. Vidare kommer jag i det följande att föreslå en förstärkning av resurserna för forskningen i fysiologisk och molekylär biologi inom universitetsorganisationen.

Redan av det förslag till lösning av frågan om riksmuseets framtida organisation, som jag nyss antytt, framgår, att jag anser att riksmuseets uppgifter också i fortsättningen och i likhet med vad som gäller för andra centralmuseer skall omfatta både utåtriktad verksamhet och forskning. Riksmuseets hittillsvarande verksamhet har i stor utsträckning karakteriserats av inriktningen på insamling och systematisk forskning. Förmedlingen till allmänheten av information på det naturvetenskapliga området har däremot kommit att spela en mera underordnad roll. Även i fortsättningen torde forskningen vid museet komma att få ett större utrymme än vid andra centralmuseer. De speciella omständigheter och traditioner som föreligger vid riksmuseet har motiverat detta förhållande liksom att museets forskningsavdelning förutsätts få en något mer självständig ställning än motsvarande arbetsenheter vid andra centralmuseer. Samtidigt bör det understrykas, att avsikten med den aktuella omorganisationen är, att den utåtriktade utställnings-, undervisnings- och serviceverksamheten skall få en väsentligt förstärkt plats inom riksmuseet. För att uppnå detta syfte, med den organisation som här föreslagits, måste en intim samverkan mellan museiavdelningen och forskningsavdelningen förutsättas.

Organisatoriskt är museet för närvarande en självständig institution under Vetenskapsakademiens överinseende. Jag förordar att museet behåller sin självständiga ställning men att, i enlighet med det av samtliga remissinstanser tillstyrkta utredningsförslaget, akademiens överinseende upphör. Museet bör således ställas direkt under Kungl. Maj:t och ledas av en sär-

skild styrelse. Denna ordning innebär att något inlemmande av delar av den nuvarande museiorganisationen i Stockholms universitet eller någon administrativ samordning med universitetet inte aktualiseras. Riksmuseiutredningens förslag i sistnämnda avseende anser jag ha blivit inaktuella, inte minst med hänsyn till att fakulteter och konsistorier enligt den nya universitetsstadgan fått delvis andra funktioner än vad som kunde förutsättas vid den tidpunkt, då utredningen framlade sitt förslag.

Genom den organisatoriska uppbyggnad av museet som jag förordat med två enheter utan någon gemensam chef kommer styrelsen att få en viktig samordnande funktion. På styrelsen bör ankomma att besluta om planläggningen av museets verksamhet i stort, i viktigare organisatoriska och ekonomiska frågor ävensom i fråga om sådana tjänstetillsättningar varom Kungl. Maj:t ej fattar beslut.

Universitetskanslersämbetet bör vara representerat i styrelsen. Jag anser, att dessutom skall ingå personer med erfarenhet från museal verksamhet, folkbildningsarbete och skolväsen liksom också representanter för Vetenskapsakademien och forskningsområden med anknytning till museet.

När jag nu övergår till att behandla *museiavdelningen*, vill jag först erinra om att jag redan i direktiven till riksmuseiutredningen underströk, att det var av central betydelse att den utåtriktade museala verksamheten stimulerades och utvecklades. Utredningen konstaterar i sitt betänkande, att utställningsverksamheten hittills erhållit otillräckliga resurser och framlägger förslag i syfte att uppnå den eftersträlvade aktiveringen. Den föreslagna upprustningen av den utåtriktade verksamheten välkomnas allmänt av remissinstanserna, som också i många fall med tillfredsställelse konstaterar, att utredningens avsikt varit att museet direkt ställs i det allmänna bildningsarbetets tjänst. Vad utredningen sålunda anfört om utställningsmuseets program kan jag också ansluta mig till. Utöver de uppgifter som utredningen berört vill jag understryka behovet av att som ett led i den utåtriktade verksamheten demonstrationsövningar för olika kategorier studerande anordnas, varvid de tränas att på ett intresseväckande sätt presentera naturvetenskapligt utställningsmaterial.

De anspråk som kommer att ställas på den nya museiavdelningen blir stora samtidigt som erfarenheterna av hur arbetet skall bedrivas är begränsade. Museiavdelningens arbete kommer under dess första verksamhetsår i stor utsträckning att begränsas till planering och försöksverksamhet. Allteftersom närmare erfarenheter vinnas rörande verksamhetens utformning, torde ställning få tas till tillskott till avdelningens resurser. Även om materialet på det naturvetenskapliga fältet ställer särskilda anspråk på utställningsverksamhetens utformning, är det givet att museet uppmärksammat bör följa och beakta utvecklingstendenserna inom övriga sektorer av det museala området. Jag avser därvid exempelvis den försöksverksamhet med utställningar av konst och kulturhistoriskt material från de centrala museerna, som jag i årets statsverksproposition (prop. 1965: 1 bil. 10 s. 54) förutsatt, att medel skall kunna utgå till under nästa budgetår. Med

tanke på de begränsade erfarenheterna inom landet av utåtriktad verksamhet på det naturvetenskapliga området, upplagd efter moderna riktlinjer, blir det också nödvändigt att dra nytta av den sakkunskap som uppnåtts utomlands.

Förutom utställnings- och undervisningsverksamhet bör i museiavdelningens uppgifter ingå att, givetvis i intim samverkan med forskningsavdelningen, förmedla huvudparten av den information och service, som allmänheten kan ställa anspråk på.

Museiavdelningens utställningsmaterial har av utredningen föreslagits tillkomma genom att de skådesamlingar som nu finns knutna till varje avdelning sammanförs till en samling. Utredningen har därjämte ansett det lämpligt att till den nya samlingen överföra även Sveriges geologiska undersöknings skådesamlingar.

Sammanförandet av museets sju skådesamlingar finner jag vara en naturlig utgångspunkt för en rationalisering av museiavdelningens arbete. Däremot är jag för närvarande inte beredd att ta ställning till förslaget om överföring av Sveriges geologiska undersöknings skådesamlingar. Museiavdelningen skall för sin verksamhet givetvis äga rätt att utnyttja övriga samlingar inom museet. En väsentlig fördel med det av mig här förordade organisationsförslaget jämfört med utredningens förslag om ett separat från huvudsamlingarna skilt utställningsmuseum är att samtliga samlingar förblir under en gemensam ledning, vilket väsentligt måste underlätta museiavdelningens arbete.

Genom att Vetenskapsakademiens befattning med museets administration föreslås skola upphöra, blir det nödvändigt att inom museet ha tillgång till administrativ och kameral personal. Administrationen bör organisatoriskt inordnas i museiavdelningen och underställas dess chef.

Museiavdelningen bör under nästa budgetår tillföras följande nya tjänster. För ledningen av avdelningen, innefattande särskilt planering och organiserande av den utåtriktade verksamheten, bör inrättas en tjänst som museidirektör i Bo 3. Vidare förordar jag att en tjänst som museielektor i Ao 27 tillkommer. För administrativa uppgifter bör en byrådirektörstjänst i Ae 25 inrättas. Vidare bör medel beräknas dels för att medge utbyte av den nuvarande arvodesbefattningen som kamrerare mot en tjänst som kamrerare i Ae 19, dels för en kanslibiträdes-tjänst i Ae 7. Dessutom bör av den nuvarande museitekniska personalen samt biträdes- och vaktmästarpersonalen sammanlagt elva tjänster tillföras museiavdelningen.

Det är nödvändigt att museiavdelningen som komplettering till den fast anställda personalen får möjlighet att till sig knyta expertis av olika slag för att på det sätt som jag förutsatt i det föregående kunna såväl planera på längre sikt som anordna viss försöksverksamhet. För arvoden till sådan expertis bör för nästa budgetår beräknas ett belopp av 100 000 kr.

Maskinpersonalberedningen har i ett yttrande i ett aktuellt ärende rörande klassificeringen av den fasta maskinanläggningen vid riksmuseet framhållit, att utbyggnaden inom universitetsområdet i Frescati kan föranleda en omprövning

av frågan om den organisatoriska anknytningen av museets maskintjänst, vilken redan nu betjänar vissa universitetsinstitutioner. Med hänsyn härtill förutsätter jag, att frågan om ett dylikt samarbete syftande till ett överförande till Stockholms universitet av nämnda funktioner aktualiseras i samband med kommande anslagsäskanden.

Den blivande *f o r s k n i n g s a v d e l n i n g e n s* uppgifter och betydelse har belysts i såväl de två här aktuella betänkandena som remissyttrandena över dessa. Det har framhållits bl. a., att museet skall betjäna den naturvetenskapliga forskningen inom hela landet och sålunda ha ställning av riksinstitution, närmast jämförlig med statens historiska museum, Nordiska museet eller kungl. biblioteket. Forskningsavdelningen kan i egenskap av forskningsinstitut och dokumentationscentral förväntas göra en fortsatt insats inom den biologiska grundforskningen, samtidigt som den kan vara av betydelse för viss målforskning, exempelvis rörande biocidproblemen och andra naturresursfrågor. Det synes mig vidare synnerligen angeläget, att forskningsavdelningens resurser kan utnyttjas i forskarutbildningen. Principerna för ett dylikt utnyttjande torde för övrigt få bli föremål för ytterligare prövning av museets ledning i samband med ställningstagande till de förslag som väntas från 1963 års forskarutredning rörande formerna för en effektiviserad forskarutbildning. Forskningsavdelningen bör vidare lämna service till institutioner och forskare m. fl. såväl inom som utom landet, svara för insamlingsverksamheten samt ordna och vårda samlingarna. Redan i det föregående har jag understrukit nödvändigheten av en intim samverkan mellan forskningsavdelningen och museiavdelningen.

De nuvarande sju avdelningarna bör enligt min mening med bibehållande av respektive ämnesinriktningar sammanföras till en gemensam avdelning. För denna bör i tillämpliga delar gälla samma bestämmelser som för universitetsinstitutioner. De nuvarande professorerna bör även framgent vara placerade vid museet samt tills vidare behålla nuvarande ämnesbenämningar. Avdelningen bör förvaltas av ett kollegium och en prefekt. Beträffande kollegiets sammansättning och arbetsformer äger Kungl. Maj:t att närmare besluta. I kollegiet bör ingå som ledamöter samtliga till avdelningen hörande professorer och intendenten. I överläggning och beslut i särskilt ärende bör dessutom som ledamöter delta avdelningen tillhörande av ärendet berörd assistent- och amanuenspersonal. Museidirektören, museilektorn och byrådirektören bör äga rätt att delta i överläggningar och beslut som berör vederbörande samt äga rätt att närvara vid kollegiets sammanträden.

Enligt Kungl. Maj:ts nu gällande instruktion för riksmuseet åligger det professorerna vid museet att utan särskild ersättning vid egen institution eller vid akademiskt lärosäte fullgöra den undervisnings- och examinationsskyldighet, som kan bli honom ålagd av Kungl. Maj:t. Jag förordar, att det uppdras åt kanslersämbetet att fastställa vid vilket eller vilka lärosäten, i vilka ämnesdelar och i vilken omfattning professorerna skall erhålla sådan skyldighet, varvid som ett riktmärke för undervisningsskyldigheten bör gälla två timmar per vecka.

Professorerna vid museet förväntas inom ramen för den nya organisationen få förbättrade möjligheter till forskning. Även om forskningsverksamheten som hittills i viss mån förblir knuten till samlingarna, torde den nya organisationen medge en större frihet i valet av forskningsuppgifter. Kontakter med forskning på hithörande och angränsande områden utanför museet är angelägna. Inte minst väsentlig är, som nyss anförts, handledning av universitetsstuderande, som ägnar sig åt forskningsuppgifter för högre examina eller doktorsgrad inom något av museiprofessurernas områden.

I olika remissyttranden har också antytts hur den biologiska systematiken befinner sig under en fortgående utveckling. Mot bakgrunden av vad som anförts, bl. a. beträffande forskningens friare inriktning samt anpassning till den vetenskapliga utvecklingen, torde det finnas anledning att i framtiden beakta den möjlighet till omprövning av professors ämnesinriktning, som skulle skapas om bestämmelserna om sådan prövning i universitetsstadgan görs tillämpliga på museets befattningshavare. I enlighet med vad som framförts i vissa yttranden från universitetshåll bör därför äsyftade bestämmelser — som återfinns i universitetsstadgans 69 § — bli tillämpliga även på museets professorer.

Beträffande forskningsavdelningens personalorganisation räknar jag med att dit kommer att hänföras — förutom de sju professorerna — tolv intendent, åtta amanuenser och 26 biträden. Med anledning av museets förslag till anslagsäskanden finner jag det motiverat, dels att ytterligare en intendenttjänst inrättas vid museet, avsedd för verksamheten på det entomologiska området (p. 8), dels att i stället för en av statens naturvetenskapliga forskningsråd avlönad befattning som intendent vid den nuvarande vertebratavdelningen inrättas ytterligare en tjänst som intendent på museets stat (p. 4). Till lönegradsplaceringen av nämnda intendenttjänster återkommer jag i det följande. Vidare beräknar jag medel för en tjänst som amanuens i reglerad befordringsgång för uppgifter inom det paleozoologiska området i stället för en motsvarande tjänst avlönad av forskningsrådet (p. 10).

Den här förordade omorganisationen av museet har föranlett en översyn av personalens lönegradsplacering, vilken lett till att ett avsevärt antal tjänsteförändringar ansetts böra komma till stånd. Överläggningar har därvid ägt rum med vederbörande personalorganisationer, som inte haft något att erinra mot här föreslagen lönegradsplacering av personalen.

En tablå över förslag rörande tjänster och befattningar vid riksmuseet efter en omorganisation av museet torde som *bilaga* få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende. Den i tablåen gjorda fördelningen av tjänster och befattningar på olika arbetsenheter skall ej betraktas som bindande. Det får nämligen anses angeläget att museets styrelse har möjlighet att omplacera personalen med hänsyn till vad som bedöms vara motiverat för att möta uppkommande behov av arbetsinsatser.

För närvarande är intendentstjänsterna vid museet placerade i lönegrad A 23.

Jag förordar enligt vad som framgår av tablån att de uppflyttas till lönegrad A 25 och att befattningshavare som innehaft tjänst som intendent vid riksmuseet under fem år får tjänst som förste intendent i A 27.

Jag förordar, att av tjänsterna vid riksmuseet följande skall vara uppförda på ordinarie stat, nämligen en museidirektör i Bo 3, sju professorer i Bo 3, en museilektor i Ao 27, nio intendent eller förste intendent i Ao 25 eller 27, en konservator i Ao 15 (skall hållas obesatt så länge L. Lundström innehar en personlig tjänst som förste konservator i Ae 17), en konservator i Ao 13, en assistent i Ao 13 (personlig för A. Brasch), en maskinist i Ao 13 (uppehålls ej så länge en tjänst som maskinchef i Ag 15 finns inrättad vid museet), en instrumentmakare i Ao 12, fem museiassistenter i Ao 11 (varav en skall hållas obesatt, så länge D. Berg innehar personlig tjänst som assistent i Ae 13), en uppsyningsman i Ao 11, en kansliskrivare i Ao 11, sex hantverkare i Ao 10, en museitekniker i Ao 9, en kontorist i Ao 9 och en förste vaktmästare i Ao 9. Vidare förordar jag att av extra ordinarie tjänster i högre lönegrad än Ae 21 skall vid museet finnas fem intendent eller förste intendent i Ae 25 eller 27 och en byrådirektör i Ae 25.

Den personalorganisation som riksmuseet skulle erhålla vid bifall till vad jag nu förordat omfattar sammanlagt 76 tjänster och befattningar, varav 36 ordinarie tjänster (utom dem som skall hållas obesatta) och 40 extra ordinarie tjänster, extra tjänster och arvodesbefattningar.

I utredningsarbetet aktualiserade byggna d s f r å g o r måste ses i sammanhang med utbyggnaden av Stockholms universitet i Frescati. Byggnadsstyrelsen och lokal- och utrustningsprogramkommittén för universitetet och högskolorna i Stockholm bör få i uppdrag att vidare utreda riksmuseets lokal- och byggnadsfrågor. Delförslag bör snarast framläggas, så att eventuellt genom provisoriska lösningar av lokalproblemen en mer rationell organisation av museets arbete kan genomföras. Särskilt bör beaktas dels frågan om ett eventuellt sammanförande av museets verkstäder till en gemensam enhet, dels frågan om samordning med Stockholms universitets planerade verkstadsorganisation. På samma sätt bör ett sammanförande av konserveringsverksamheten undersökas.

Jag vill i detta sammanhang erinra om, att statens naturvetenskapliga forskningsråd i skrivelse den 10 december 1962 hemställt, att det huvudsakligen av rådet finansierade palynologiska laboratoriet — för närvarande beläget i Solna — inklusive dess palynologiska serviceinrättning ombildas till en permanent statlig institution och organisatoriskt och lokalmässigt ansluts till riksmuseet. Vid remissbehandlingen av ifrågavarande framställning har tanken på en närmare anknytning av laboratoriet till Stockholms universitet aktualiserats.

Med anledning av rådets framställning vill jag erinra om vad jag i prop. 1959: 105 (s. 150) uttalade om prövningen av frågor rörande överföring från forskningsrådsanslag till berörd läroanstalts anslag av kostnader för sådana forsknings-

projekt som erhållit mer permanent karaktär. Då jag finner att förevarande förslag behöver ytterligare utredas, är jag inte beredd att nu ta ställning till det samma.

Jag övergår härefter till att behandla frågan om riksmuseets medelsbehov för nästa budgetår.

Vad jag i det föregående föreslagit i fråga om de personella resurserna medför ett ökat medelsbehov under avlöningsanslaget av 554 000 kr. Under delposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, beräknar jag sammanlagt 15 200 kr. för arvoden åt ordförande och ledamöter i styrelsen, prefekten samt en organisationsföredragande. Vetenskapsakademiens under punkt 20 redovisade förslag om extra-ordinariesättning av en biträdestjänst torde böra prövas av museets styrelse.

I övrigt räknar jag inte med andra förändringar under avlöningsanslaget än sådana av automatisk natur. Det sammanlagda medelsbehovet för avlöningar vid naturhistoriska riksmuseet under budgetåret 1965/66 beräknar jag till $(1\,781\,000 + 711\,000 =) 2\,492\,000$ kr.

Riksmuseets anslag till omkostnader bör för nästa budgetår höjas med 50 000 kr., varav 13 000 kr. för tjänsteresor framför allt för museiavdelningens personal, 15 000 kr. för engångsanskaffningar främst i samband med det av mig förordade personaltillskottet och 22 000 kr. främst för det ökade behov av expensmedel som uppkommer genom museiavdelningens tillkomst. Anslaget bör uppföras med $261\,000 + 50\,000 =) 311\,000$ kr.

Jag räknar vidare med en medelsökning till materiel m. m. under budgetåret 1965/66 av sammanlagt 80 000 kr., varav hälften till museiavdelningen för utställningsändamål, bl. a. belysningsanordningar, och hälften till forskningsavdelningen. Materielanslaget bör uppföras med $(275\,000 + 80\,000 =) 355\,000$ kr.

Nyssnämnda tre riksstatsanslag till naturhistoriska riksmuseet är för innevarande budgetår upptagna med ett belopp av sammanlagt 2 317 000 kr. De här framförda förslagen medför för nästa budgetår ett med 841 000 kr. ökat medelsbehov under dessa anslag.

Experterna för beredning av vissa frågor rörande naturhistoriska riksmuseet m. m. har i sitt förslag till program för fysiologisk och molekylär biologi vid Stockholms universitet redogjort för hur ifrågavarande forskning numera karakteriseras av ett alltmer utpräglat samarbete mellan forskare med olika utbildning, såsom biologer, kemister, fysiker och medicinare. Inom den fysiologiska och molekylära biologin studeras bl. a. problem som har samband med livets uppkomst och grundvalarna för livets bestånd. Med hänsyn till ifrågavarande ämnesområdes vikt föreslår experterna, såsom inledningsvis nämnts, att beslut fattas om inrättande av professurer i bl. a. biofysik, cellfysiologi och immunbiologi.

Vid remissbehandlingen av experternas program har från flera håll framförts

uppfattningen, att området fysiologisk och molekylär biologi håller på att få en lika framträdande ställning inom naturvetenskaperna som atomfysiken och dess gränsvetenskaper intagit under drygt halvtannat decennium. Det har framhållits, att forskningen inom området öppnar vida perspektiv såväl på det praktiska fältet — såsom i fråga om kampen mot sjukdom, förbättring av livsmedelsproduktionen osv. — som för allt tänkande kring livsprocessernas innersta natur. Remissinstanserna har också givit uttryck för en allmän tillfredsställelse över att förslag framläggs till åtgärder, som kan främja denna forskning. Behovet av nya tjänster inom det av programmet berörda området har också enhälligt vitsordats.

Det vid beredningsarbetet klart dokumenterade behovet av ytterligare tjänster inom ifrågavarande biologiska område bör tillgodoses genom inrättande av nya professurer.

Flertalet remissinstanser har tillstyrkt inrättande av den föreslagna professuren i biofysik, och jag anser att starka skäl talar för att en dylik professur kommer till stånd. Biofysiken är ett vidsträckt och mångfacetterat gebit, inom vars olika grenar ett flertal framstående forskare finns i vårt land. Jag förordar, att beslut nu fattas om att en professur i biofysik skall inrättas vid universitetet i Stockholm fr. o. m. budgetåret 1966/67.

I fråga om den föreslagna professuren i cellfysiologi har den av experterna förordade begränsningen och specificeringen av professurens ämnesområde kritiserats av åtskilliga remissinstanser, och flera bland dessa föreslår i stället ämnesbenämningen molekylär biologi. Starka skäl synes mig tala för att professuren ges en ämnesmässigt relativt vid ram, inom vilken ett brett urval av högt kvalificerade sökande kan förväntas stå till förfogande. Molekylär biologi är ett vidsträckt forskningsområde, som inom sig rymmer även viktiga delar av cellfysiologin. Även om jag bedömer inrättandet av en professur med denna inriktning vara av hög angelägenhetsgrad, förefaller det mig välbetänkt, att ämnesinriktningen ytterligare övervägs. Ett dylikt övervägande bör även göras beträffande ämnesinriktningen immunbiologi. Enligt vad jag erfarit har kanslersämbetet i dagarna tillkallat vissa sakkunniga för att överse det biologiska grundforskningsområdet m. m. Det synes mig naturligt, att ett ställningstagande till ifrågavarande båda professurer får anstå till dess resultatet av kanslersämbetets utredning föreligger.

7. Hemställan

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- 1 a. godkänna av mig förordade riktlinjer rörande naturhistoriska riksmuseets ställning och organisation;
- b. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för naturhistoriska riksmuseet, som föranleds av vad jag förordat i det föregående;
- c. godkänna följande avlöningsstat för naturhistoriska riksmuseet, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1965/66:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	860 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	15 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	813 300
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	803 500
	Summa kr. 2 492 000

- d. till *Naturhistoriska riksmuseet*: Avlöningar för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 492 000 kr.;
- e. till *Naturhistoriska riksmuseet*: *Omkostnader* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 311 000 kr.;
- f. till *Naturhistoriska riksmuseet*: *Materiel m. m.* för budgetåret 1965/66 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 355 000 kr.;
2. godkänna av mig förordade riktlinjer för utbyggande av den fysiologiska och molekylära biologiska forskningen och utbildningen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Sonja Ahrling

**Förslag rörande tjänster och befattningar vid naturhistoriska
riksmuseet efter en omorganisation av museet**

Antal och benämning	Lönegrad m. m.
Museiavdelningen	
1 museidirektör (ny tjänst)	Bo 3
1 museilektor (ny tjänst)	Ao 27
1 byrådirektör (ny tjänst)	Ae 25
1 kamrerare (ny tjänst)	Ae 19
1 förste konservator	Ae 17 (personlig tjänst för L. Lundström; en tjänst som konservator i Ao 15 skall hållas obesatt)
1 maskinchef	Ag 15 (en tjänst som maskinist i Ao 13 skall hållas obesatt)
1 uppsyningsman	Ao 11
1 kansliskrivare	Ae 11
1 förste reparatör	Ag 11
1 reparatör	Ae 10
1 förste vaktmästare	Ao 9
1 museitekniker	Ae 9
1 värmeskötare	Ae 9
1 trädgårdsförman	Ae 9
1 kanslibitråde (ny tjänst)	Ae 7
1 vaktmästare	Ae 7
Forskningsavdelningen	
<i>Vertebratzologi</i>	
1 professor	Bo 3
1 intendent eller förste intendent	Ao 25 eller 27 ¹
2 intendent eller förste intendent (varav en ny tjänst)	Ae 25 eller 27 ¹
1 amanuens	regl. bef.-gång
1 konservator	Ao 13
1 museiassistent	Ao 11
1 hantverkare	Ao 10
1 kontorist	Ae 9
1 tekniskt biträde	arvode motsv. högst Ag 7
1 konservatorslev	arvode motsv. högst Ag 7
<i>Evertebratzologi</i>	
1 professor	Bo 3
1 intendent eller förste intendent	Ao 25 eller 27 ¹
1 intendent eller förste intendent	Ae 25 eller 27 ¹
1 amanuens	regl. bef.-gång
1 assistent	Ae 13 (personlig tjänst för D. Berg; en tjänst som museiassistent i Ao 11 skall hållas obesatt)

Antal och benämning	Lönegrad m. m.
1 kansliskrivare	Ae 11
1 ritare	Ae 11
1 hantverkare	Ao 10
1 konservatorselev	arvode motsv. högst Ag 7
<i>Entomologi</i>	
1 professor	Bo 3
1 intendent eller förste intendent	Ao 25 eller 27 ¹
1 intendent eller förste intendent (ny tjänst)	Ae 25 eller 27 ¹
1 amanuens	regl. bef.-gång
1 museiassistent	Ao 11
1 museiassistent	Ae 11
1 hantverkare	Ao 10
<i>Paleozoologi</i>	
1 professor	Bo 3
1 intendent eller förste intendent	Ao 25 eller 27 ¹
1 intendent eller förste intendent	Ae 25 eller 27 ¹
2 amanuenser (varav en ny tjänst)	regl. bef.-gång
1 assistent	Ao 13 (personlig tjänst för A. Brasch)
1 museiassistent	Ae 11
1 kansliskrivare	Ae 11
1 ritare	Ag 11
1 hantverkare	Ao 10
1 konservatorselev	arvode motsv. högst Ag 7
<i>Botanik</i>	
1 professor	Bo 3
2 intendent eller förste intendent	Ao 25 eller 27 ¹
2 amanuenser	regl. bef.-gång
1 museiassistent	Ao 11
1 kansliskrivare	Ao 11
1 museitekniker	Ao 9
1 vaktmästare	Ae 7
<i>Paleobotanik</i>	
1 professor	Bo 3
1 intendent eller förste intendent	Ao 25 eller 27 ¹
1 amanuens	regl. bef.-gång
1 museiassistent	Ao 11
1 hantverkare	Ao 10
1 kontorist	Ao 9
<i>Mineralogi</i>	
1 professor	Bo 3
2 intendent eller förste intendent	Ao 25 eller 27 ¹
1 amanuens	regl. bef.-gång
1 instrumentmakare	Ao 12
1 hantverkare	Ao 10
1 kontorist	Ae 9

¹ Tjänst som förste intendent i lönegrad Ao (Ae) 27 erhålls efter fem års innehav av tjänst som intendent vid riksmuseet.

I N N E H Å L L

	Sid.
1. Inledning	3
2. Naturhistoriska riksmuseets tillkomst, utbyggnad och organisation m. m.	5
2.1 Tillkomst och utbyggnad	5
2.2 Nuvarande organisation och personal	6
3. Riksmuseiutredningen	8
3.1 Utredningens bakgrund	8
3.2 Utredningens direktiv	8
3.3 Utredningens betänkande	9
3.4 Yttranden över riksmuseiutredningens betänkande	13
4. Beredningen av riksmuseiutredningens förslag	20
4.1 Bakgrund	20
4.2 Experternas förslag	20
4.3 Yttranden över experternas förslag	23
5. Förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1965/66	28
5.1 Naturhistoriska riksmuseet: Avlöningar	28
5.2 Naturhistoriska riksmuseet: Omkostnader	30
5.3 Naturhistoriska riksmuseet: Materiel m. m.	30
6. Departementschefen	31
7. Hemställan	40
Bilaga: Förslag rörande tjänster och befattningar vid naturhistoriska riksmuseet efter en omorganisation av museet	41